

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 32.

Lördagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 29, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 25—27 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckta motioner angående bestämmelser om märkning av importerad havre medelst färgning *Om färgning av importerad havre.*

I detta utlåtande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med bifall till motionerna nr 17 i första kammaren av herr *Löfvander* m. fl. och nr 42 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Hörby m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av bestämmelser angående märkning av importerad havre medelst färgning i huvudsaklig överensstämmelse med av lantbruksstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 september 1929 framställt förslag.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Sederholm*, *Andersson* i Fältenborg, *Gabrielsson* och *Hedlund* i Häste, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att motionerna I: 17 och II: 42 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl E. Eriksson*, *Granath*, *Dalberg*, *Sköld* och *Uddenberg*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits, slutande med en hemställan, att motionerna I: 17 och II: 42 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Löfvander*: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga, ber jag att få säga några ord.

Syftet med motionen angående färgning av importerad havre har varit, att man genom en förordning sådan som den åsyftade skulle kunna bereda förbrukare av havre och produkter av havre tillfälle att konstatera huruvida den förbrukade varan är av svenskt eller utländskt ursprung. Jag är av den uppfattningen, att det finns konsumenter i vårt land, som föredraga att använda svensk vara framför utländsk, då dessa varor till kvaliteten äro likvärdiga. I dessa tider, då överproduktion råder beträffande hemmaproducerad havre, kan det ej anses som någon orimlig begäran, att åtgärder vidtagas, som kunna i någon mån avhjälpa jordbrukarnas svårigheter att sälja sin vara. Havrefärgningen är en sådan åtgärd. Jag förutsätter, att grynkvárnarna, om förordningen infördes, rätt snart skulle anse med sin fördel förenligt att använda svensk råvara i stället för utländsk, och härigenom skulle efterfrågan å hemmaprodu-

Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)

cerad havre ökas. I stort sett skulle åtgärden inte komma att medföra någon nämnvärd prisförhöjning å de färdiga produkterna, då tillgången till för gryn-tillverkning lämplig havre i landet säkerligen är god, och som följd därav komme priset å densamma ej nämnvärt att gå i höjden. Men för jordbrukarna skulle förordningen innebära den fördelen, att de finge bättre utsikt att kunna sälja sin havre. Vid upphandling för statens och allmänna inrättnings räkning skulle det vara av intresse att kunna konstatera, om den utbudna varan är svensk eller utländsk. Och för dem, som använda importerad havre vid utfodring, komme ju havrefärgningen ej att medföra några olägenheter. Havren försämrass ju icke genom färgningsproceduren. Av samma anledning, som jag nämnde beträffande grynkonsumenterna komme nämligen förordningen att för köpare av foderhavre medföra den fördelen, att de kunde skilja på svensk och importerad vara.

Det är endast de rent praktiska synpunkterna på frågan, som jag velat beröra med dessa ord.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som det här gäller, har givits proportioner, som inte på något sätt svara emot verkligheten. Det är faktiskt så, att vad som bestämmer priset på havren inom landet, är priset på andra fodermedel, på majs, på vetekli och på en hel del andra artiklar. Den import av havre, som har förekommit under de två sista åren, är inte av den proportion och sker inte för det ändamål, att den kan utöva något som helst inflytande på det inhemska havrepriset.

Om man gör sig besvär att något närmare ingå på undersökning av, hur det föreliggande problemet ligger till, finner man ganska snart, att i all huvudsak sker havreimport hit till landet, för att den importerade havren skall tjäna som råvara vid tillverkning av havregryn. Import för detta ändamål har förekommit så länge det existerat en havregrynsindustri i Sverige, och de importerade kvantiteterna ha sedan lång tid tillbaka varit ungefärligen lika stora. Under femårsperioden 1901—1905 importerades 60,344 ton havre och exporterades 10,091 ton. Det gör således en havreimport av i runt tal 50,000 ton per år under denna femårsperiod. Hela importen utgjorde 6 % av den inhemska skörden. Under den följande femårsperioden 1906—1910 utgjorde importen i genomsnitt 77,000 ton per år eller 6.4 % av skörden. Exporten var under denna tid något mindre, nämligen knappt 8,000 ton årligen. Under åren 1911—1913 utgjorde importen 87,887 ton om året, och exporten i genomsnitt 34,000 ton. Som herrarna förstå av dessa siffror, rörde sig importen före kriget med en havrekvantitet av omkring 50,000 ton per år. Under kriget blev det ett uppehåll i denna import, men efter handelsförbindelsernas återställande, återupptogs importen i ungefär samma skala som förut. Under år 1921 var den 43,000 ton eller ungefär 4 % av skörden. År 1922 skedde en stark nedgång i importen, nämligen till 11,000 ton, under det att exporten uppgick till 58,000 ton. Således är det året ett betydande exportöverskott att anteckna. Sedan har importen hållit sig vid 40,000 ton 1923, 73,000 ton 1924, 48,000 ton 1925, 31,000 ton 1926 och 22,000 ton 1927. År 1928 var den uppe i 50,602 ton, och år 1929 utgjorde den 56,069 ton. Dessa siffror se ju stora ut, men om herrarna betänka, att den inhemska produktionen av havre 1928 var 1,207,522 ton och 1929 1,193,100 ton, så äro ju de importerade kvantiteterna en ren obetydlighet. Totalimporten utgjorde för år 1928 4.2 % och för 1929 4.7 % av den inhemska produktionen. Emellertid exporterades också en del havre och havregryn, och det gör, att nettoimporten stannade 1928 vid 4.03 % och 1929 vid 3.4 % av skörden.

Som jag nämnde, herr talman, sker importen i huvudsak för havregrynstill-

verkning och för att klargöra, huru läget i detta hänseende var föregående år, skall jag taga mig friheten att meddela detaljerade siffror angående importen. Jag ber om ursäkt, att detta kommer att taga ungefär 5 eller 6 minuter, men det är nyttigt, att siffrorna stå i riksdagens protokoll, så att man har någonting bestämt att hålla sig till och inte behöver komma med några fantastiska överdrifter vid diskussionen. Av vissa av bondeförbundets agitatorer har till exempel i bygderna utspritts den uppgiften, att kooperativa förbundets import av havre 1929 uppgick till 110,000,000 kg., men det året uppgick i själva verket landets totalimport till ungefär jämnt hälften av den siffran. Därför kan det vara mycket nyttigt, att siffrorna finnas till hands, och på min begäran har en person, som är intresserad för saken, låtit från de olika tullkamrarna inhämta så noggranna uppgifter, som det varit möjligt att få fram. Jag vill förberedelsevis nämna, att det är självklart, att de siffror, jag här meddelar, kunna vara behäftade med ett eller annat detaljfel, men i det stora hela taget äro de säkerligen absolut riktiga.

Beträffande havregrynskvarnarna gäller ju, att de, som finnas inne i landet, taga sin havre genom kommissionärer i hamnstäderna, och det är ju tänkbart, att dessa kommissionärer kunna hava förmedlat havre till en eller annan importör i övrigt, men även i det fallet kan det inte komma att skilja på några avsevärda siffror.

Till Göteborg importerades under 1929 16,324 ton havre. Denna siffra fördelar sig (jag utelämnar bråkdelar av ton) med 851 ton på Aktiebolaget Carl Engström, 101 ton på Aktiebolaget A. H. Gullstrand, 195 ton på Aktiebolaget Kontrollfoder, 1,410 ton på Lödöse Varvs Aktiebolags Kvarn, 3,620 ton på Vårgårda fabriker (Pousette & C:o), 100 ton på Aktiebolaget Sandström, Stranne & C:o, 9,830 ton på B. O. Stokkebyes Kvarn Aktiebolag (Axa och Gyllenhammar), 211 ton på Västra Sveriges Lantmäns Centralförening och 5 ton på övriga importörer.

Importen till Stockholm och Uppsala uppgick till 11,832 ton. Den fördelar sig på följande sätt: Aktiebolaget A. Björkman & C:o Eftr. 605 ton, Aktiebolaget C. M. Isaksson 504 ton, Aktiebolaget W. Jäger 340 ton, Kvarnen Tre Kronor 6,536 ton. Aktiebolaget Lindegren & Rae 28 ton, Nordström & Thulin 10 ton, Uppsalakvarnarna 3,566 ton, Spannmåls- & Utsädes Aktiebolaget 90 ton och Enköpings Lantbruksbyrå 150 ton.

För Landskrona voro importsiffrorna följande: Oscar Johansson 60 ton, W. Fritsch 165 ton, W. Weibull 153 ton, Oscar Hansson, Löddeköpinge, 100 ton, Aktiebolaget Silos 4,428 ton, därav till utsädesbolagets i Svalöv havregryns-kvarn levererats 3,630 ton.

Importen till Kalmar utgjorde 4,400 ton, därav till Kalmar Ångkvarns Kommanditbolag 4,010 ton och till Aktiebolaget J. Bruun för Aktiebolaget Wilh. Petris Grynfabrik i Vetlanda 390 ton.

Till Simrishamn importerades för Simrishamns Grynkvärn 2,207 ton.

Importen över Malmö utgjorde 2,113 ton, fördelad på följande sätt: Hälsingborgs Konstgödnings- & Foderämnesaktiebolag 777 ton, Aktiebolaget P. Lave-son 423 ton, Aktiebolaget Carl Engström 387 ton, Skånska Lantmännens Centralförening 212 ton, Skånska Fodervaru Aktiebolaget 193 ton, Aktiebolaget Allan Nilsson Kraftfoderimport 102 ton, Statens Järnvägars kommissionär 15 ton och Skandinavisk kontroll 519 kg. Sistnämnda parti importerades tydligen för något speciellt ändamål.

Importen över Hälsingborg utgjorde 1,702 ton enligt följande fördelning: Hälsingborgs Konstgödnings- & Foderämnesaktiebolag 1,024 ton, Aktiebolaget Foderkompaniet 508 ton, Leonard Richter Aktiebolag 100 ton, Carl L. Hansson 38 ton, Skåne-Hallands Utsädes Aktiebolag 31 ton.

Till Kristinehamn importerades för Aktiebolaget Wäse Grynverk 1,004 ton.

*Om järgning
av importerad
havre.
(Forts.)*

Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)

Importen till Sundsvall utgjorde 766 ton, sålunda fördelat: Aktiebolaget G. Sjöman & C:o 271 ton, Medelpads Lantmannaförbund 330 ton och Import Aktiebolaget Knaust & Larsson 165 ton.

Importen över Norrköping utgjorde 460 ton enligt följande fördelning: Algot Holmberg & Son Aktiebolag 158 ton, Blom & C:o 100 ton och Allmänna Svenska Utsädes Aktiebolaget 202 ton.

Till Gävle importerades för Lantmannaförbundet 190 ton.

Importen till Umeå utgjorde 186 ton till Västerbottens Lantmannaföreningars Förbund.

Till alla dessa hamnar inimporterades, herr talman, 46,095 ton. Importen till övriga importhamnar var 9,651 ton.

Enligt de siffror, jag nu meddelat, utgjorde importen till havregrynskvárnarna 36,206 ton. Denna siffra omfattar grynskvárnarnas import över alla av mig uppräknade hamnar. Alla av mig här meddelade bolag eller firmor importerade tillsammans endast 10,000 ton.

Herr talman! Det finns ingen som helst anledning att tänka sig, att den import, som har förekommit för foderändamål eller för utsäde, kan på något sätt hava påverkat priset på havren inom landet. Denna import utgör endast en ringa bråkdel av foderämnesimporten.

Men, säga herrarna nu, varför skola havregrynskvárnarna importera havre? Varför kunna de inte köpa svensk havre? Ja, det finns väl något skäl till deras import, eftersom de, så länge det funnits en havregrynsindustri i landet, importerat havre i samma proportioner i förhållande till gryntillverkningen som för närvarande. Före kriget förekom ju icke den berömda tyska dumpingen i havre, men det importerades i alla fall havre för gryntillverkning. Det egentliga skälet till denna import är, att det utbjudes i Sverige inte — annat än vissa år — havre i tillräckligt enhetliga kvaliteter och av tillräckligt god beskaffenhet för att duga till havregrynstillverkning. Skulle riksdagen förbjuda havregrynskvárnarna att importera omalen havre för att göra gryn därav, så bleve enda resultatet, att i stället *havregryn* komme att importeras. Men kunna lantbrukarna ha den ringaste glädje av, att havren importeras i form av gryn i stället för i form av omalen havre? Jag kan inte tänka mig, att någon jordbrukare vill påstå, att han har någon som helst fördel av, att havregryn importeras.

Nu kunna ju visserligen herrarna säga, att vi ha en skyddstull för havregryn. Jag anser mig då oförhindrad att meddela, att jag i särskilda utskottet framställt yrkande om omedelbar nedsättning av havregrynstullen till 2 kronor per 100 kg. och föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om undersökning, huruvida denna tull icke kan ytterligare nedsättas eller helt borttagas. Säkert är, att under senaste år har havregrynstullen inte utnyttjats av kvárnarna, och såvitt nu är känt har ingen av havregrynskvárnarna förra året haft någon nämnvärd vinst på grund av den hårda inrikes konkurrensen. I varje fall har marginalen mellan havre och havregryn gått avsevärt ned, såsom herrarna skola kunna konstatera, då utredning i det hänseendet i annat sammanhang kommer på kammarens bord.

Vad jag vågar påstå, herr talman, är således, att några åtgärder för att denaturera den införda havre, som går till havregrynskvárnarna, det vill säga att stadga importförbud på dylik havre, skulle inte kunna gagna lantmännen i någon mån, såvitt man inte samtidigt sätter importförbud på havregryn, vilket inte torde vara lämpligt. Och att rödfärga havregrynen antager jag, att inte ens de mest fanatiska ivrarna för bolsjevikiska åtgärder med våra nödvändighetsvaror skola våga påyrka. Om de svenska jordbrukarna i stället vilja slå sig på att odla havre för gryntillverkning, så blir det säkert inga svårigheter att avsätta den till grynskvárnarna. Men det fordras framför allt,

att de då producera ren och oblandad vithavre för att den skall kunna användas till det ändamålet, och att det tillses, att den har ungefär samma kornstorlek, och man får även sörja för, att den är väl bärgad, om den skall kunna användas för sagda ändamål. För närvarande är det så, att det bjudes ut en vagnslast här och en vagnlast där, några säckar från ena hållet och några säckar från andra hållet. Dessa havrepartier ha mycket olika vattenhalt och mycket olika kornstorlek, mycket olika renhetsgrad etc., och det gör, att kvarnarna kunna inte förarbeta den havren med någon fördel.

*Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)*

Om det nu är så, att herrarna äro rädda för, att havregrynskvarnarna ha en oberättigad förmån på grund av tullen på gryn, så finns det ju den utvägen, att sätta ned eller att aldeles borttaga ifrågavarande tull, under förutsättning naturligtvis att det icke sättes tull på havre. Ty om sådan tull åsättes, blir det nödvändigt att bestämma något över två och en halv gånger tullens belopp som tullsats för havregryn, därest kvarnarna skola kunna upprätthålla sin verksamhet. Har man tullfrihet på havre, kan man däremot nöja sig med en mycket obetydlig havregrynstull eller ingen tull alls.

Då saken ligger till på det sättet, herr talman, kan jag inte förstå annat, än att de nu förevarande motionerna, som på ett mycket egendomligt sätt hava tillstyrkts av jordbruksutskottet med 6 röster mot 10, äro att betrakta som rena okynnesmotioner och att de helt enkelt äro avsedda att användas i den politiska diskussionen ute i landet, men icke kunna bifallas, såvida riksdagen skall följa vad som är rätt och riktigt på det här området.

Herr Bergström, David: Herr talman! Jag ber att få yrka återremiss till jordbruksutskottet av detta betänkande.

Jag gör detta därför, att det torde vara en rätt allmän mening här uti kammaren, att detta ärende bör behandlas ungefär samtidigt med det betänkande, som är att vänta från riksdagens särskilda utskott. Vid sådant förhållande synes det vara skäl att inte offra alltför lång tid här i dag på denna fråga utan använda denna tid för andra ändamål. Jag vet, att enahanda yrkande om återremiss kommer att ställas i andra kammaren.

Herr Sederholm: Herr talman! Efter det yrkande om återremiss, som framställts av den närmast föregående talaren, vill jag låta med mitt inlägg i sakfrågan anstå, tills det blir avgjort, huruvida detta yrkande om återremiss verkligen kommer att vinna kammarens bifall. I frågan om återremiss får jag för min del säga, att jag har ingenting att erinra häremot, om det också torde vara ovisst, huruvida jordbruksutskottet vid en förnyad behandling av ärendet kan komma till annat resultat. Det får emellertid utskottet, när det skall behandla frågan efter en eventuell återremiss, ge svar på.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! I likhet med de två närmast föregående talarna skall jag icke ingå på någon realdebatt i denna fråga, huru loc-kande det än kunde vara att svara herr Örne något. Herr Örne sökte i sitt anförande giva kammaren den uppfattningen, att sådana åtgärder till jordbrukets främjande, som förevarande motion äsyftar, inte skulle gagna det svenska jordbruket och att framför allt dylika åtgärder skulle bli till skada för landet i sin helhet. Men sådana skäl framföras alltid från herr Örne, då det gäller åtgärder till jordbrukets främjande, de må nu vara av vad slag som helst. I andra länder däremot vidtagas åtgärder till skydd för jordbruket. Jag såg i kommerskollegii senaste meddelanden, att Belgien har höjt havretullen från 6 till 21 francs. Vidare har man i Frankrike vidtagit åtgärder för spannmålsavsättningen genom utförselpremier med mera, av vilken åtgärd även vårt land torde få känning, såsom jag såg i en morgontidning, enär vete kommer att

Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)

kunna utbjudas här till lägre priser än förut. Med dessa förhållanden för ögonen, då Sverige kanske snart är ett av de få länder, där man fritt kan avlämna produktionsöverskottet av spannmål, är det underligt, att man i alla fall vill komma med sådana starka påståenden, som herr Örne här kom med.

Jag skall emellertid inte närmare ingå på någon realdebatt i denna fråga, utan jag skall såsom de två föregående talarna inskränka mig till att yrka återremiss, vilken hemställan till syftet sammanfaller med det yrkande, jag framställde vid senaste arbetsplenium här förliden onsdag, men som jag med herr talmannens samtycke då återtog på grund av vad som under debatten förekommit.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Jag har redan vid föregående plenum uttalat, att inom kammaren delade meningar råda beträffande det berättigade i ett yrkande om återremiss. Och då i dag sakbehandlingen redan tagit sin början i denna fråga, vill jag säga, att det förefaller mig — eftersom ingen av de förslagsställare, som yrkade återremiss, hade alltför starka skäl att anföra — som om det vore riktigast, att kammaren i dag behandlade föreliggande spörsmål. Det vill synas, som om ett uppskov endast skulle tjäna till, att man finge se denna fråga i större sammanhang med de frågor, som behandlas av det särskilda utskottet. Men man får väl i alla händelser bedöma denna fråga särskilt, och kammaren har ju tidigare, då den gett sig in på sakbehandling därav, delvis anslutit sig till denna mening.

Jag tillåter mig, herr talman, att föreslå, att kammaren i dag upptager frågan till slutligt avgörande.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Efter de återremissyrkanden, som äro gjorda, skall jag endast begära, att utskottet, därest återremiss beslutas, ville, då utskottet kommer igen med sitt yttrande, lämna klarare besked angående ett uttalande, som finnes i den första här bifogade reservationen, där det står, att tvekan kan råda, »huruvida bestämmelser av sådan innebörd» — som de föreslagna — »skulle stå i överensstämmelse med de utfästelser, som innehållas i Sveriges handelsavtal med vissa främmande makter». Av denna allmänna formulering, som endast finnes i reservationen och som helt kort en passant är berörd i negerande riktning i utskottets betänkande, får man inte någon riktigt klar bild av vad det är för bestämmelser. Mig veterligen finnas inga sådana bestämmelser. Under sådana förhållanden är det särskilt önskvärt, att utskottet ville i sitt förnyade yttrande utreda den frågan, så att man finge bestämda hållpunkter.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag har mycket svårt att förstå, att det kan finnas någon anledning att återremittera detta betänkande till jordbruksutskottet. Det har visserligen sagts, att syftet härmed skulle vara, att jordbruksutskottet sedan skulle föreslå, att detta ärende skulle överlämnas till särskilda utskottet för att där sedermera undergå realbehandling. Men den motion, som här föreligger, har inte alls väckts i anknytning till de förslag, som nu hålla på att behandlas i särskilda utskottet.

Herr andre vice talmannen har här i sin replik gentemot herr Örne berört en del frågor, som herr Örne knappast var inne på i sitt anförande. Herr Örne argumenterade mot färgning av havre, men herr andre vice talmannen började att tala om tullsatserna. Jag ber då att få säga, vad herr Örne's yttrande angår, som ju gällde färgning av havre, att jag i den delen måste instämma med honom, men jag kan ingalunda instämma med honom, då vi komma in på tullfrågorna, ty då gå våra meningar isär.

Vad beträffar själva saken, framgick det ju av de siffror, som herr Örne

här meddelade, huru liten del av havreimporten, som går till själva gryn- tillverkningen. Det framgick också av de siffror, han lämnade, att jordbrukarnas egna organisationer i stor utsträckning importerat havre, och det hade naturligtvis måst göra, de som andra, om de skola sköta affärer efter ekonomiska lagar. Motionärerna ha själva i sin motion framhållit följande och yttra på första sidan i motionen: »Det synes knappast finnas annan förklaring härtill» — det vill säga till de höga importsiffrorna under vårmånaderna 1929 — »än att utländsk havre i betydande utsträckning sålts som utsäde, ehuru man kan antaga, att den i regel icke alls lämpade sig härför, liksom det är troligt att köparna icke ens visste om det inköpta utsädets ursprung.»

*Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)*

Jag instämmer till fullo med motionärerna i uttalandet, att åtgärder äro berättigade för att söka förhindra, att utländsk havre användes för utsädesändamål. Men Kungl. Maj:t har haft denna fråga under omprövning och har också vidtagit åtgärder för att söka motverka, att utländsk havre kommer att användas i denna egenskap. Det är naturligtvis ytterligt viktigt för produktionen, att man får utsäde, som lämpar sig för vårt lands olika jordmån och olika klimat, och på det sättet kan man också befordra odlingen av lämplig grynhavre, så att man på denna väg slipper ifrån importen.

I anledning av de uppgifter, som lämnades av herr Örne, har jag särskild anledning att beröra vissa av importörerna. Det är ju inte obekant, att jag har nära förbindelse med utsädesaktiebolaget i Svalöv, och jag kan betyga, att den havregrynskvarn, som detta bolag byggde för många år sedan, tillkom just för att bolaget skulle få avsättning för den inhemska havre, som avskiljdes från utsädeshavren, för att denna skulle bli ett förstklassigt utsäde. Den byggdes sålunda uteslutande för att få en tillfredsställande avsättning för svensk grynhavre. Jag vet ju, att det sedan har drivits en agitation mot utsädesbolaget, för att det under vissa tider haft någon import, men man har ingenting sagt om de utsädesfirmor, som haft mycket större import, om vilken man inte vetat, vart den har gått, om den gått till foderändamål eller möjligen tidigare till utsäde. Det sista skulle ju, om det kommit att hända, ha varit synnerligen beklagligt.

Grynkvárnarna ha en mycket stark konkurrens utifrån, både i fråga om havregrynnens kvalitet och pris. Grossisterna köpa givetvis där de kunna få varan billigast, och så fort priset på importhavre sjunker, så måste den inhemska industrien följa med för att kunna bestå i konkurrensen. Men dessutom bedrives en mycket stark konkurrens av de inhemska kvarnarna sinsemellan, och därför är det riktigt, som herr Örne sade, att det tullskydd, som havregrynkvárnarna ha, kunna de ingalunda vid alla tillfällen utnyttja på grund av den konkurrens, som finns mellan kvarnarna i landet.

Om jag trodde, att den åtgärd, som här föreslås, skulle vara till minsta nytta för jordbruket, skulle jag inte tveka om att biträda densamma, men jag har den bestämda uppfattningen, att den har en rakt motsatt verkan. Det kan inte gagna det svenska jordbruket, om den industri, som tillkommit för att köpa dess produkter, försvagas, så att den får sämre möjligheter att inköpa den svenska råvaran för sin fabrikation än den har under nuvarande förhållanden. Skulle en åtgärd som denna vidtagas, så måste den åtföljas av någon sorts importförbud eller färgning av utländska gryn. Kan man komma dithän, ja, då kan man vidtaga vilka åtgärder som helst. Men skall man enbart avse de tillfällen, då de svenska kvarnarna möjligen behöva komplettera sina inköp av råvaror med utländsk havre för att kunna hålla sig uppe i konkurrensen med utlandet, då tror jag, att ett sådant beslut skulle vara olyckligt.

Jag har den uppfattningen, att en återremiss inte kommer att på något sätt främja frågans lösning, och jag ber därför att få yrka avslag såväl på återremissyrkandet som på utskottet förslag.

Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)

Herr Örne: Herr talman! Herr andre vice talmannen förklarade, att det föreliggande förslaget var väckt i det svenska jordbrukets intresse. Jag bestrider alldeles bestämt, att det skulle komma att ha något som helst inflytande på det svenska jordbruket. Havretullen, som herr andre vice talmannen kom in på, betyder för havregrynsindustrien ingenting annat, än att på varje kilo havregryn lägges en konsumtionsskatt av 10.8 öre enligt regeringens förslag. Skulle regeringens förslag beträffande havretullen segra, så kommer allt att bli vid det gamla i fråga om grynkvárnarnas import av havre för gryntillverkning. Så ligger saken i själva verket till, och jag begriper inte vad det svenska jordbruket skulle ha för glädje av, att konsumenterna finge betala 10.8 öre mera per kilo, i stället för att konsumtionsskatten på denna vara alldeles slungades, vilket jag tror är möjligt.

Att fördärva de importerade havregrynen genom något slags färgningsförfarande skulle väl ändå, herr talman, vara en åtgärd av den beskaffenhet, att de som gå in för en sådan knappast kunna göra anspråk på att bli mildt bedömda. Jag ber att få erinra herrarna, att fastän vi inte ha mer än en dam här i kammaren, så ha vi nu kvinnlig rösträtt. Om herrarna tänka fördärva en sådan föda som havregrynen, så torde det bli ganska svårt för herrarna att klara upp den saken inför den halva del av svenska folket, som är av kvinnligt kön. Man skall väl inte för en sådan sak — som, även om man lyckades genomföra den, är fullkomligt betydelselös — trassla till våra försörjningsmöjligheter och vårt förseende med föda på det sätt, som det här är frågan om.

Herr talman! Jag tycker nu för min del, att saken är så oerhört klar, att egentligen skulle den kunna avgöras nu, men då en del av kammarens ledamöter ha yrkat på återremiss, och då utskottets utlåtande är tillkommet på ett så egendomligt sätt som fallet är, vill jag inte motsätta mig en återremiss.

Herr von Stockenström: Herr talman! Jag skall bemästra min mycket starka lust att ingå på ett bemötande av vad herr Örne sagt och uppskjuta detta till ett senare tillfälle. Jag har så mycket större anledning att göra det, som jag kan instämma i herr Örne slutyrkande, som går ut på en återremiss av ärendet. Jag gör det därför, att det förefaller mig, som om mycket starka skäl föreläge för att inte nu upptaga en realbehandling av detta ärende och låta ett avgörande här komma till stånd. I särskilda utskottet ligger ju ett helt komplex av frågor, som behandla just avsättningen av svensk spannmål, både brödsädes- och foderspannmål, och om en kort tid kommer på kammarens bord att ligga ett utlåtande, som givetvis kommer att ge anledning till mycket ingående debatter om dessa frågor. Skulle man nu upptaga en debatt i saken, så får jag säga, att det i stort sett bleve en dubbelbehandling. Jag tror, att de synpunkter på frågan, som vi nu skulle komma att framföra, komme att upprepas vid en senare debatt, och jag anser, att det rätta tillfället för behandlingen av hela frågan är i samband med det stora komplexet av frågor om den svenska spannmålsens avsättning.

Jag har även ett annat skäl för denna min ståndpunkt, och det är detsamma, som anförts av herr Reuterskiöld. Det är verkligen vissa punkter i denna ganska komplicerade fråga, som det kanske vore skäl i, att utskottet fick tillfälle att ytterligare sysselsätta sig med och i ett nytt utlåtande närmare ge besked om. När nu också ordföranden i den avdelning inom jordbruksutskottet, som handlägger dessa frågor, inte vill motsätta sig en återremiss, och jag av herr Sederholms uttalande förstår, att även han anser vissa skäl tala för en dylik, så anser jag, att ärendet bör gå tillbaka till utskottet. Därmed är ju inte alls sagt, att jordbruksutskottet i sin tur kommer att skicka ärendet till särskilda utskottet. Jag tror inte alls, att det varit förslagsställarens avsikt, och jag skulle inte heller tro, att utskottet kommer att så förfara. Ut-

skottet har att upptaga ärendet till förnyad behandling, och sedan synes mig det riktiga vara, att ärendet kommer upp i sitt rätta sammanhang, som är tillsammans med frågorna om spannmålens avsättning.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i det yrkande, som har gjorts om återremiss.

*Om färgning
av importrad
havre.
(Forts.)*

Herr Eriksson, Carl: För att det inte skall bli något missförstånd, skall jag be att få fullständiga mitt förut gjorda yrkande genom att hemställa om bifall till den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtan- de fogade reservationen.

Herr Pålsson: Herr Örne anförde i sin diktamen till protokollet vissa importsiffror, som det tydligen var meningen att använda i sommarens valkampanj. Men han nämnda också, att siffrorna kunde vara behäftade med vissa detaljfel, om de också i stort sett vore riktiga, och då menar jag, att skola de kunna användas i sommar, får nog herr Örne retuschera sina siffror, ty äro de felaktiga, så är det klart, att de inte kunna användas i det tänkta syftet. Men framför allt bör icke denna inledningssats strykas ur protokollet.

Vidare nämnde herr Örne, att hans ståndpunkt också var beroende av den omständigheten, att vi i Sverige inte odlade tillräckligt med vithavre, som kunde användas till gryn. Det yttrandet får väl stå för herr Örnes räkning. Nog är det väl tillräckligt med vithavre i Sverige för gryntillverkningen, och framför allt är varan tillräckligt god. Det är min bestämda övertygelse.

Ävenså nämnde herr Örne, att om regeringsförslaget i tullfrågan skulle gå igenom, skulle det innebära, att en särskild skatt lades på konsumenterna. Ja, men när det nu är så — vilket icke kan förnekas, herr Örne! — att jordbruksprodukternas priser sjunkit ner till förkrigsnivån eller ett indextal på 100 med utgiftsindex enligt kungl. prop. på 160, medan samtidigt statens befattningshavare skola ha sitt dyrtidstillägg efter en index av 165 i förhållande till förkrigsnivån, och slutligen våra industriarbetare enligt tillgängliga siffror ha löner, som utgå efter en index av 200 till 225, räknat efter förkrigslönerna, så är det ganska naturligt, att man bör lägga en konsumtionsskatt på denna halva av befolkningen, som företrädesvis bor i städerna, till landsbygdens gagn. Det tycker jag inte är någon orättvisa, utan tvärtom en gagnelig ekonomisk utjämning mellan de olika samhällsklasserna, som riksdagen nu under många år försökt arbeta fram. När jordbruksproduktionspriserna som sagt nu motsvara ett indextal på 100, kan det inte vara oriktigt att på konstlat sätt söka öka detta, så att det åtminstone kommer upp till 150 i indextal i förhållande till förkrigsprisen.

Herr Örne är inte längre den starke mannen då han sökte skydd bakom Sveriges kvinnor. Dessa skulle, menade han, om havren färgades, samlas till kamp för tullfria gryn. Jag vill erinra herr Örne om, att hälften av Sveriges kvinnor bor på landsbygden, och dessa skulle säkerligen inte följa herr Örne. Även de äro ekonomiskt beroende av högre priser på jordbruksprodukter. Det bör bli en syn för gudar att se herr Örne möta i spetsen för kvinnoarmén från städerna i kamp för billiga havregryn.

Jag biträder yrkandet om återremiss, då möjligen något kan bli gjort, an- tingen på tullvägen eller någon annan väg, för Sveriges jordbrukare.

Herr Linders: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga några ord med anledning av återremissyrkandet.

Den föreliggande frågan är ju sådan, att den gärna kunde upptagas till be- handling hos särskilda utskottet, då den har ett visst sammanhang med de där behandlade frågorna. Å andra sidan är den också till sin natur sådan, att den

*Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)*

mycket väl hade ensamt för sig kunnat avgöras. Jag anser nu, att då det är ett allmännare önskemål att få frågan behandlad i sammanhang med det särskilda utskottets blivande utlåtande, man bör tillmötesgå en sådan önskan, även om man skulle hysa en viss tvekan om lämpligheten därav, särskilt nu, då det lider mot slutet av riksdagen.

Jag ber, herr talman, att av dessa skäl få ansluta mig till återremissyrkandet.

Herr Gustafsson, Per: Jag vill börja med att säga, att jag instämmer med herr von Stockenström, när han förklarade, att han måste göra våld på sig för att inte ingå på debatt om själva saken, enär han önskade återremiss. Jag vill också förena mig med yrkandet om återremiss till utskottet och gör det därför, att vi säkerligen, när särskilda utskottets betänkande skall behandlas, komma att få blanda ihop frågor, som föreligga i detta utlåtande, med sådana, som varit föremål för särskilda utskottets behandling. När man vid den tidpunkten skall ta ställning till saken, så är det ju bättre, att man har tillfälle att ta alla frågorna i ett sammanhang. Jag anser mig inte för tillfället kunna ta upp saker och ting från särskilda utskottet i denna debatt, annars vore det åtskilligt att lägga till gentemot herr Örne. Jag vill bara betona, att kammarens ledamöter torde göra klokast i att nu återremittera ärendet, även för att vi skola få litet mera klarhet om vad som avses med vissa uttryck i den första reservationen.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till återremissyrkandet.

Herr Löfgren: I sak är jag för min del beredd att rösta, och jag skulle då rösta avslag på den föreliggande motionen. Jag har emellertid begärt ordet för att uttala den förhoppningen, att om ärendet återförvisas till utskottet, utskottet ville mera ingående, än som kanske hittills skett, ta under övervägande, huruvida inte ett bifall till motionen skulle innebära ett brott mot en eller annan handelstraktat, som Sverige har med främmande makter. Jag undrar, om inte utskottet i dess helhet då skulle komma till samma betänksamhet och samma betänkligheter, som uttalats i reservationen. Däremot föreställer jag mig, att kamrarna få finna sig i att rösta med dem av utskottets ledamöter, som de tro på, ty jag befarar, att en fråga som denna inte kan behandlas inför offentligheten på sådant sätt, att därest motionen skulle komma att bifallas, de stater, med vilka vi ha handelstraktater och vilka möjligen skulle kunna åberopa sig på en sådan bestämmelse, som man åsyftar i reservationerna, skulle komma att grunda sina anmärkningar mot oss på uttalanden här i kamrarna och i utskottet. Det kan ju ofta vara så, att en fråga är tvivelaktig så till vida, att formellt intet hinder föreligger att vidta en åtgärd sådan som den i motionen ifrågasatta, men att man därmed i realiteten bryter mot andan i en ingången handelstraktat. Det fallet anser jag för min del föreligga här.

Jag vill därjämte erinra om, att varje restriktion av här ifrågasatt art strider mot en konvention, som på sista tiden varit mycket omtalad, nämligen konventionen om upphävande av import- och exportförbud. Denna ha vi ju varit med om att i princip godkänna; även om den rörelse, som pågått för dess allmänna antagande, icke lett till praktiskt resultat, eftersom konventionen inte blivit ratificerad och slutligt godkänd, så ha ju vi för vår del varit med om att ansluta oss till densamma och därmed till bestämmelser, som gå stiek i stäv mot den här väckta motionen.

Herr Örne: Herr talman! Endast ett par ord till herr Pålsson i Anderslöv. Om detta utlåtande kommer att återremitteras, så blir ju utskottet i tillfälle att göra de korrekationer på mina siffror, som utskottet kan finna anledning till,

därest verkligheten skulle skilja sig från vad jag meddelat. Att det skall kunna bli i någon avsevärd grad, åtminstone beträffande de viktigaste hamnplatserna, därför föreligger inte någon större risk, det kan jag försäkra herr Jöns Pålsson.

*Om färgning
av importerad
havre.
(Forts.)*

Dessutom vill jag säga, att herr Jöns Pålsson inte kan leda i bevis eller ens göra troligt, att havrepriset kommer att stiga med ett enda öre, vare sig det blir bifall till Kungl. Maj:ts förslag om tull eller bifall till den här behandlade motionen. På vad sätt skulle då jordbrukarna ha glädje därav?

Massor av jordbrukare köpa också havregryn. Förbättrar man deras ställning genom att lägga en skatt av 10.8 öre per kilo havregryn? Och de jordbrukare, som köpa havregryn, torde just vara de, som absolut inte kunna sälja en smula havre. För övrigt, när det gäller havrens kvalitet, så böra vederbörande i utsädesbolaget i Svalöv ha tillräcklig kompetens att bedöma den saken. De bo i Skåne, och de äro i stånd att fullständigt bedöma den vara, som där frambringas, och helt säkert ha de gjort alla möjliga ansträngningar för att få råvara inom Sverige, men inte lyckats. En skåning svarade mig med anledning av vad jag yttrade på en annan plats, att skåningarna behålla till utfodring sin utmärkta havre, och de bry sig inte om att sälja den till havregrynskvarnarna. Det är kanske också en synpunkt, som kan vara av behovet påkallad att ha uppmärksamheten riktad på.

Då detta förslag gör ingen som helst nytta för jordbrukarna, men bara skadar konsumenterna, vilka rakt icke alla bo i städerna utan även äro jordbrukare, så förstår jag fortfarande ej, hur man kan tala för bifall till åtgärder av detta slag.

Herr Nilsson, Alexander: Ja, herr talman, jag hade ej tänkt att gå upp i denna fråga om färgning av havre, men jag gör det dels på grund därav, att det har begärts återremiss av herr Nilsson i Kristianstad, dels därför, att herr Örne tvingat mig därtill genom att, som han jämt och samt gör, att nämna vad lantbrukarna vilja, fastän han säger sig ej förstå lantbruk. Ja, herr Örne, det har jag förstått länge, att lantbruk förstår han sig ej på, men väl grynkvärnar. Han säger, att en tull på havre kan ej göra något vare sig till eller från på priset. Nej, men vi kunna då möjligtvis få sälja havren. Det finnes mycken havre i Sveriges land, som ligger lagrad. Magasinen äro nästan fyllda. Bönderna vilja sälja, men finna ingen köpare. Visserligen finnes det marknadspris, men detta pris kunna de ej erhålla, därför att inga avnämare finnas. Så fort det finnes någon liten avnämare, äro vi genast inne på import. Herr Örne trodde möjligtvis, att all import skulle upphöra, sedan vi fått färgningen, men den har ej upphört än, fastän färgningen blivit genomförd även för havre, som kommer in och ej skall gå till utsäde. Det importeras ännu mycket havre, och vi lantbrukare måste väl försöka få allt det skydd vi kunna få för att få avsättning för vår vara.

Det arbetas överallt på, att våra lantarbetare skola få högre betalning. Ja, men vad skola vi betala med, om vi ej för någon av våra produkter kunna få sådan betalning, att den kan täcka de utgifter, som vi ha? Därför förstår jag så väl herr Örne, när han vill försöka behålla den vinst, som ligger i tullen på havregryn. Han sade i sitt första anförande, att i stället för import av havre skulle det bli import av gryn. Ja, därför ligger det visst ett tullskydd på gryn och ännu högre å s. k. havremust. Jag förstår herr Örne så innerligen väl, när han då vill, att dessa arbetare, som arbeta i denna industri, åtminstone skola vara väl skyddade, och det kapital, som där är insatt, skall bli väl förräntat. Men när vi nu tala så mycket om hjälp åt lantbruket och åt egnahemsbildningen och säga, när vi komma in på frågan

Om färgning av importerad havre.
(Forts.)

om vinterspannmålen, att någon sådan avsattes icke av egnahemsägarna, ja, då vill jag säga, att havre är väl den vara, som odlas allra mest på Sveriges jord. Visserligen arbetas det i varje hushållningssällskap, i vartenda distrikt på att taga bort en hel del sådan havreodling, som är minst lönande, och gå in för andra produkter, men det har varit mycket svårt att övergå från det ena till det andra. Och det är mångenstädes omöjligt att gå från den stora havreodling, som finnes. Därför måste vi söka få den allra bästa avsättning, som vi kunna erhålla.

Jag yrkar bifall till motionärernas och utskottets förslag.

Herr **Pålsson**: Herr Örne yttrade, att det ej har visats, att om en tull å havre beslötes, det bleve högre priser på havre. Ja, herr Örne kan ju ej uppvisa, att i händelse en tull beslötes på havre, det *icke* bleve högre priser. Det är omöjligt att uppvisa, förrän fakta föreligga. Således får yttrande stå emot yttrande. Men om det inte, såsom herr Örne säger, blir ett högre pris, då få vi börja igen från en annan sida, för att nå högre priser för jordbruksprodukter, ty vi måste utjämna mellan städer och landsbygd vad det ekonomiska beträffar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt, dels därpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet, dels ock på avslag å utskottets hemställan; och förklarades propositionen på återremiss vara med övervägande ja besvarad.

Om ändrad arbetsfördelning mellan justitie- och militieombudsmännen.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion angående ändrad arbetsfördelning mellan riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 241, hade herr *Schlyter* hemställt, att riksdagen måtte såsom vilande i grundlagsenlig ordning antaga en i överensstämmelse med vad i motiveringen till motionen föreslagits ändrad lydelse av § 96 regeringsformen ävensom erforderliga redaktionella ändringar i grundlagarna i övrigt, vartill författningstext skulle utarbetas av konstitutionsutskottet. Enligt motiveringen avsågs en ändrad arbetsfördelning mellan justitieombudsmannen och militieombudsmannen: justitieombudsmannen skulle fortfarande handlägga ärenden, som anginge de civila domstolarna, fångvården samt exekutions-, åklagare- och polisväsendet, under det att övriga ärenden, som enligt gällande bestämmelser fölle inom justitieombudsmannens kompetensområde, skulle överflyttas till militieombudsmannen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herrar *Stendahl* och *Forssell* mot motiveringen.

Herr **Schlyter**: Herr talman! Det är icke bra, som det är för närvarande med justitieombudsmans- och militieombudsmansämbetenas organisation. Det kan inte vara lämpligt att ha en så högt kvalificerad och relativt så högt avlönad ämbetsman som militieombudsmannen för relativt så litet arbete, som åligger honom. Militieombudsmannen anför själv i sitt till konstitutionsut-

skottet avgivna yttrande över motionen på s. 9 i utlåtandet, att han bl. a. sysselsätter sig med en granskning av samtliga protokoll i såväl krigsrättsmål som disciplinära bestraffningsärenden. Herr talman! Skulle justitieombudsmannen fungera på liknande sätt inom sitt förvaltningsområde, så skulle vi antagligen behöva ett helt dussin justitieombudsmän här i landet.

Det finnes två alternativ för att komma ifrån olägenheterna med den nuvarande anordningen. Antingen kan man tänka sig, att justitieombudsmans- och militieombudsmansämbetena sammanslås till ett, och att den nya ombudsmannen alltså övertar militieombudsmannens byråchef och övriga kansli. Detta alternativ har varit föremål för övervägande vid två tidigare riksdagar genom motioner, väckta åren 1926 och 1928, men den utvägen har avvisats av riksdagen. Jag har själv länge haft den uppfattningen, att det rätta sättet för rationalisering här vore att sammanslå justitieombudsmannen och militieombudsmannen till en ombudsman. Jag har nämligen den meningen, att även justitieombudsmannens arbete kan göras till föremål för en mycket väsentlig rationalisering. Det kan ej vara nödvändigt, herr talman, att justitieombudsmannen varje år skall trycka och utdela en tjock bok, sådan som den ämbetsberättelse vi få här i riksdagen. Nu kastar denna ämbetsberättelse under hela arbetsåret sin skugga över justitieombudsmannens arbete, då han ju får inrikta sig på att när året är slut ha manuskript klart till det korrektur, som han då skall ställa i ordning. Jag tror alltså, att även om justitieombudsmannen nu har mycket att göra, så skulle en sammanslagen justitieombudsman och militieombudsman med erforderlig arbetshjälp av byråchefer och kansli icke få mera att göra än som kunde vara lämpligt för en chefsperson i den ställningen.

Det andra alternativet, vilket jag har framlagt i min motion, var det angeläget att få prövat av riksdagen, innan det första bättre alternativet framfördes ännu en gång. Såsom av vad jag nu har sagt bör framgå, är det med synnerligen stort jämnmod som jag bär utskottets hemställan om avslag å motionen, sådan den föreligger. Nu får saken väl tagas upp i samband med den blivande utredningen om avrustning på det militära området. Jag har i varje fall för min del den bestämda uppfattningen, att här föreligger ett tillfälle, där vi mycket väl kunde taga och avrusta en högt avlönad tjänsteman.

Herr Stendahl: Till det nu föredragna betänkandet har jag tillsammans med en ledamot av andra kammaren antecknat en blank reservation. Orsaken är den, att vi tvenne reserwanter icke haft någon mot utskottets kläm stridande uppfattning men väl den uppfattningen, att om en ändring bör ske av de nu ifrågavarande förhållandena, d. v. s. i vad de avse justitie- och militieombudsmännens inbördes förhållande, så bör den enligt vår uppfattning lämpligast läggas på det sättet, att dessa tvenne ämbeten sammanslås till ett enda ämbete, vilket enligt vår uppfattning bör kunna utgöra någorlunda lagom arbete för en man, och då skulle man kunna betydligt minska på de av resp. ämbeten nu utgivna berättelserna, vilka förefalla mig mera kommit till för att visa en arbetsprestation än på grund av behov.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! När jag med uppmärksamhet åhörde motionärens anförande, så må jag säga, att han på sina premisser borde ha kommit till, icke en kläm av det innehåll, som föreligger i hans motion, utan till ett helt annat yrkande, nämligen angående sammansläende av dessa befattningar. Det hade varit det givna yrkandet. Jag har samma uppfattning som han, nämligen att dessa båda befattningar böra och kunna sammanslås.

*Om ändrad
arbetsfördel-
ning mellan
justitie- och
militieombuds-
männen.
(Forts.)*

*Om ändrad
arbetsfördel-
ning mellan
justitie- och
militieombuds-
männen.
(Forts.)*

Då jag emellertid, herr talman, anser mig kunna yrka bifall till utskottets hemställan, beror detta på, att enligt gammal praxis en utskottsmotivering icke har någon betydelse, då utskottet hemställer om avslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte en i ämnet väckt motion;

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till statens byggnadsbyrå;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen jämte en i ämnet väckt motion;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av vissa för kronan tillhöriga fastigheter erlagda kommunalutskylder m. m.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om restitution
till Svegs
kommun av
stämpelskatt
för en
donation.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 142, i anledning av väckta motioner om restitution till Svegs kommun av erlagd stämpelskatt för en till kommunen gjord donation.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 145, inom första kammaren av herr *A. O. Frändén* m. fl. och den andra, nr 176, inom andra kammaren av herr *P. S. Hedlund* i Häste m. fl., vilka motioner hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att det stämpelbelopp, 85,240 kronor, som av Svegs kommun såsom mottagare av viss i motionerna omförmäld donation till jordbrukets främjande blivit erlagd, måtte till kommunen restitueras för att tillföras donationsfondens kapital.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att herrar *Frändén* m. fl. och *Hedlunds* i Häste m. fl. förevarande motioner, I: 145 och II: 176, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Asplund* och herr *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr Asplund: Herr talman! Jag har jämte herr *Olofsson* i Digernäs i andra kammaren till föreliggande utlåtande anmält en reservation, i vilken vi yrka, att utskottet hade bort hemställa om bifall till de i ämnet väckta motionerna. Ärendet rör en donation, som har gjorts av en handlande *Olof Lindskog* i Sveg, vilken har förordnat, att så gott som hela hans kvarlåtenskap, uppgående till något över 400,000 kronor, skall användas till jordbrukets upphjälpande inom Sveg samt under vissa förutsättningar även inom *Linsells* och

Lillhärddals kommuner i Härjedalen. Då i utskottets utlåtande inte finnes någon närmare uppgift om motionens innehåll, så skall jag be att få i korthet därifrån citera en del uppgifter.

Bland annat har där framhållits, att donatorn tillkännagivit, att det ingalunda är någon på gamla dagar uppkommen tanke hos honom att göra denna donation. Han har ända sedan han var 22 år satt som sin uppgift att kunna vara till någon nytta för sin födelseprovins, och han har för att förverkliga denna tanke, som han själv säger, »sparat mer än nödigt och därför slitit ganska ont». Som ett exempel vill han nämna, att han »vid fyllda 65 år ännu icke en enda gång begagnat 2:a klass sovvagn utan nästan alltid sittande åkt 3:e klass både dag och natt, oaktat jag likväl årligen, i flera år, rest minst 1,000 svenska mil på järnväg». Och han slutar med att säga: »Måtte det, som jag sammansparat, bli till välsignelse för kommande släkten i min födelsebygd.» I sitt testamente säger han vidare, att enligt hans ringa förmenande skulle alla inom landskapet ha nytta av, »om man kan förmå allas vår moder jorden att alstra litet mer än vanligt». Och därför vill han, att avkastningen av hans kvarlåtenskap skall gå till jordbrukets befrämjande, till »modernäringsens utveckling», som han säger, »i Sveriges fattigaste provins, som dock med så många miljoner årligen bidragit till en god handelsbalans för landet, tack vare de stora skogsavverkningarna, som länge legat i bolagens händer».

Jag har själv vid besök i Härjedalen vid förrättningar erfarit, att den där befintliga, bondehemmanen ursprungligen tillhöriga skogen på olika sätt har räkat i bolagens händer och således inte kunnat vara jordbruket inom landskapet till någon nytta. Där det ej rent av har hänt, att skogen blivit såld för länge sedan till bolagen, så har det i stor utsträckning förekommit, att den blivit utarrenderad på 99 år, vilket har gjorts på sådana villkor, att innehavaren av jorden ej haft någon den ringaste nytta av skogen, knappast ens till husbehov. Då jordbruket i Härjedalen alltid måste vara en ren binäring till skogsbruket, så är det givet, att jordbruket där måste ha varit i ett permanent nödläge, och det är nu detta, som handlanden Lindskog velat söka avhjälpa.

Emellertid har enligt gällande lag stämpelskatt måst erläggas även för denna donation, och den har därigenom blivit minskad från i runt tal 436,000 kronor ned till ungefär 350,000 kronor. Framställning har gjorts hos Kungl. Maj:t om befrielse från stämpelskatt, men denna framställning har avslagits. Motionärerna ha nu begärt, att riksdagen ville medgiva, att det stämpelbelopp på 85,240 kronor, som Svegs kommun såsom mottagare av donationen har erlagt, måtte till kommunen restitueras för att tillföras donationsfondens kapital. Det är inte bara den minskade årliga inkomsten av donationsfonden, som här kan motivera ett återskänkande av den erlagda stämpelskatten — denna utgör ej mindre än en femtedel av donationen — utan det är även den bestämmelsen i donationen, att endast hälften av avkastningen får tagas i bruk, intill dess donationen har vuxit till ett belopp av 500,000 kronor. Detta villkor förringar ytterligare det nuvarande värdet av donationen. Att denna nu blivit nedsatt med dessa 85,000 kronor fördröjer med icke mindre än 10 år utöver de eljest nödvändiga 7 åren den tidpunkt, då man får använda hela avkastningen av fonden. Således kommer en tid av 17 år därigenom att förgå, innan hela beloppet av fonden får användas.

Under sådana förhållanden och då det här gäller att hjälpa jordbrukarklassen i en trakt, som är en av Sveriges allra fattigaste på grund därav, att skogens stöd har tagits bort från jordbruket, så vill jag, herr talman, yrka bifall till motionen med den ändring, att riksdagen vill »medgiva» restitution av det ifrågavarande beloppet, i stället för som det nu står: »besluta» om restitution.

*Om restitution
till Svegs
kommun av
stämpelskatt
för en
donation.
(Forts.)*

*Om restitution
till Svegs
kommun av
stämpelskatt
för en
donation.
(Forts.)*

Herr Frändén: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga skall jag anhålla att få säga några ord.

Jag vill nu ej söka förringa de skäl, som statsutskottet har haft för sitt avslagsyrkande, men jag måste säga, att det förefaller mig, att utskottet varit väl så pessimistiskt i fråga om »konsekvenserna», när det företagit sig att jämställa denna donation med en vanlig stadsdonation. Detta förefaller mig knappast riktigt. Jag vågar ju ej bestämt säga, huruvida min åsikt är riktig, men nog förefaller det mig så. Det är ju vanligt på vår landsbygd, att när folk har tjänat ihop en massa pengar, så fara de in till städerna och bosätta sig där, och så giva de där bort pengarna från sin hembygd till olika ändamål.

Denne man Lindskog hade en kär omtanke om sin fattiga hemprovins, att han odelat ville lämna sitt hopsparda kapital till den näring som han ansåg bäst behöva ett stöd. Han har ju i sitt testamente angivit detta, när han uti donationsbrevet skriver: »Jag önskar även, att vederbörande ingå till riksdagen med anhållan, att arvsskatten för fonden efterskänkes, och hyser jag förvisning om att denna begäran villfares i betraktande av att fondmedlen gå till så behjärtansvärda ändamål som främjande av moderneringens utveckling i 'Sveriges fattigaste provins'.»

Det synes mig då, att utskottet icke bort vara så förskräckt för de konsekvenser, som skulle följa av ett bifall till motionen. Donationen avser ju en direkt hjälp till jordbruket och det i Sveriges fattigaste provins och alldeles säkert den provins, som har den kargaste jordmånen att odla. Då kan man tycka, att det bort vara skäl i att gå donatorns och Svegs kommuns framställning till mötes i detta fall.

Här är det ju inte fråga om, att man skall taga medel ifrån statskassan och lämna anslag, utan det är endast fråga om ett återbärande av det arvsskattebelopp, som staten redan tagit. Riksdagen är ju icke alltid så rädd för konsekvenserna av sina beslut, och det ha vi verkligen ett färskt exempel på, då det här var fråga om att anslå flera miljoner till subvention åt en näring. Då gällde det landets rikaste provinser, men den gången var man inte så rädd för konsekvenserna. Jag vill nu inte ha sagt detta för att föra debatten utom det område, dit den hör, men det må ursäktas, att sådant förefaller mången märkvärdigt.

Det är givetvis nu små utsikter att få någon ändring till stånd emot statsutskottets utlåtande, och jag vill därför passa på tillfället att säga, att jag hoppas, att denna motion skall återkomma till nästa riksdag, kanske i något förändrad form, och till dess, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till herr Asplunds yrkande.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Inom utskottet har inte saknats god vilja att tillmötesgå vad motionärerna föreslagit, men då utskottet haft att överväga ett bifall till motionen och de konsekvenser, ett sådant bifall kunde ha, har utskottet dock måst stanna vid att avstyrka motionen.

Här har en person donerat sin förmögenhet till en viss kommun, och i donationsbrevet har han skrivit följande: »Jag önskar även, att vederbörande ingå till riksdagen med anhållan, att arvsskatten för fonden efterskänkes, och hyser jag förvisning om att denna begäran villfares i betraktande av att fondmedlen gå till så behjärtansvärda ändamål som främjande av moderneringens utveckling i 'Sveriges fattigaste provins', som dock med så många miljoner ärligen bidragit till en god handelsbalans för landet, tack vare de stora skogsavverkningarna, som länge legat i bolagens händer.»

Det är ju begripligt, att efter detta uttalande av donator ortens riksdagsmän beslutat sig för att gå fram med en motion för att efterkomma hans sista vilja. Men riksdagen har vid tidigare tillfällen, då det varit fråga

om att pröva sådana framställningar, inte gått på bifall. Det anföres ju i utskottets betänkande, att Hälsingborgs stad gjort en liknande ansökan om restitution av arvsskatt, som erlagts för staden tillfallna donationsmedel för välgörande ändamål, men att detta avslagits av riksdagen.

Nu kan man ju diskutera den frågan, huruvida arvsskatten är lämpligt avvägd, och jag hyser visserligen den meningen, att i sådana fall som det nu föreliggande och åtskilliga andra arvsskatten är väl tung, men vid behandling av ett sådant skatteärende vid förra årets riksdag gick riksdagen inte med på den nedsättning, som där ifrågasattes. Skulle man nu gå in för att taga hänsyn till, om en person vid skrivandet av sitt testamente gör den bestämmelsen, att riksdagen skall efterskänka arvsskatten, så skulle det ju kunna ha ganska egendomliga konsekvenser med sig.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Hansén: Herr talman! Då man läser detta utskottsbetänkande och hör överläggningen, kan man inte undgå att göra vissa reflexioner. Å ena sidan göres den reflexionen: Med vilken moralisk rätt ingriper staten och tillägnar sig en viss del av de medel, som behjärtade män eller kvinnor för skilda ändamål till samhällets gagn eller till människors hjälp skänka efter sig? Kan det vara riktigt, att staten på detta sätt motverkar donatorenas önskan att donerade medel oavkortat gå till samhällseliga och välgörande ändamål, och kan det vara riktigt, att staten under sådana förhållanden, då det behjärtansvärda i syftet med donationen knappast kan diskuteras, i skydd av arvsskatteförfordningen tillägnar sig en del av beloppet?

Den andra reflexionen är den: Här talas om »konsekvenser». När vi samlas här till arbetsplena, så hör man ständigt dessa »konsekvenser» skjutas i förgrunden på bekostnad av enskilda personers rätt och behjärtansvärda intressen. Vi hade härom dagen pensionsfrågor i mängd, och »konsekvenserna» gingo sin förödande väg fram och togo ingen hänsyn till, att det rörde sig om människor, vilkas ve och väl var beroende av de beslut, som fattades. I dag gäller det en grupp människor i en fattig bygd, och genast är man framme med »konsekvenserna», ty det är ett så beprövat medel för att hålla riksdagen tillbaka från att fatta behjärtansvärda beslut. Jag måste säga, mina herrar, att även om det inte är möjligt att vinna gehör för de nu föreliggande motionerna, kan jag inte underlåta att inlägga denna min gensaga mot, att »konsekvenserna» på detta sätt föras i förgrunden, så att de förhindra en saklig prövning av frågan och trampa ned enskildas rätt och intressen, hur behjärtansvärda de än må vara.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag kan instämma i vad den förre ärade talaren yttrade om det orimliga i sådana här bestämmelser. Mångfaldiga gånger, när en donation göres, visar det sig, att vad donator har tänkt inte kan fullt realiserars, därför att så mycket skall dragas av och gå till staten, men jag har sällan sett ett fall, där denna sak till den grad skarpt framträder, som här. Här är det en fattig man, som i hela sitt liv har strävat för att nå ett mål, och det målet har varit att hjälpa hans egen kommun, en kommun, som han vet är fattig och behöver all den hjälp, som den kan få, och för att realisera denna tanke, har han gjort sin donation. Då är det väl bra hårt, att staten skall lägga sig emellan och taga så stor del av kapitalet, att det dröjer ytterligare tio år och kanske mer, innan full nytta vinnas av hans donation. Det är kanhända informellt och oriktigt att här begära en restitution, men då jag tycker, att det måste »slås ett hål» på denna

Om restitution till Svegs kommun av stämpelskatt för en donation.
(Forts.)

Om restitution till Svegs kommun av stämpelskatt för en donation.
(Forts.) sak, och att man måste komma fram till en ändring på detta område, så vill jag för min del instämma i reservanternas yrkande.

Herr Frändén: Herr talman! Herr Martin Svensson underströk i sitt anförande ytterligare det exempel, som statsutskottet anført i sin motivering angående Hälsingborgs stad. Jag väddar verkligen till herr Svensson, om han kan säga eller ens tänka sig, att man kan ekonomiskt jämnställa Hälsingborgs stad och det fattiga Härjedalen. Det är ju där, den stora skillnaden ligger. Jag ber ännu en gång att få säga, att här är det ju fråga om en direkt hjälp till jordbruket, till dessa fattiga jordbrukare i Härjedalen, och då är man så rädd för konsekvenserna, men man var icke rädd för konsekvenserna härom dagen, när man anslog flera miljoner till andra provinser, som äro mycket rikare. Det är bara den skillnaden, som jag vill, att man skall observera, och man kan även fordra, att dessa synpunkter bort behjärtas.

Herr Svensson, Martin: Herr Hansén och fröken Hesselgren ha lagt sina anföranden så, att de riktade sig emot de nuvarande bestämmelserna för arvs-skatten, och jag kan dela deras uppfattning, att i många fall de nuvarande bestämmelserna verka alltför hårt, men det är ju inte det, vi nu ha att debattera, utan frågan är ju, om, då en lag finnes om en viss arvsskatt, man skall efterleva den lagen eller suspendera den. Om man går in för vad motionärerna här ha föreslagit, så kommer man ju dock fram till, att man här i riksdagen gång efter annan får framställningar om, att lagen i det förevarande fallet skall suspenderas. Det behöves ju endast, att en donator donerar till någon, som är fattig och behövande, såsom fallet är härvidlag, så är man färdig att säga: i ett fall som det föreliggande skall lagen inte efterlevas! Men jag kan inte vara med om, att man förfar på det sättet, utan är arvsskatten för hög, då får man gå in för att ändra bestämmelserna i det fallet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Asplund*, att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna med den ändring, att det näst efter orden »att riksdagen ville» förekommande ordet »besluta» utbyttes mot »medgiva».

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Asplund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 142, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna med den ändring, att det näst efter orden »att riksdagen ville» förekommande ordet »besluta» utbyttes mot »medgiva».

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 271, gjorda framställning angående anslag till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader jämte tre i ämnet väckta motioner.

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.*

I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 271 av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, bland annat, till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 19,560 kronor att utgå i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit och med den närmare fördelning och enligt de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade efter överenskommelse mellan statsutskottet och bankoutskottet behandlats av sammansatt utskott.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *K. G. Westman* m. fl., nr 194, och den andra inom andra kammaren av herr *E. Wigforss* m. fl., nr 216, i vilka motioner hemställts, att riksdagen, med avslag å punkt 271 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen i vad den rörde organiserandet av ortnamnsundersökningen, måtte besluta att

dels uttala, att ledningen av undersökningarna av svenska ortnamn borde organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna förordats;

dels medgiva inrättandet åt professor *Gustav Fredrik Jöran Sahlgren* av en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet, med rätt att åtnjuta avlöning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 6 juni 1925, nr 211, angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållanden för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet samt med uppdrag för *Sahlgren* att leda ortnamnsundersökningar och förestå ortnamnsarkivet samt vara ledamot av ortnamnskommittén och sekreterare för ortnamnsärenden;

dels ock en inom första kammaren av herr *K. G. Westman* m. fl. väckt motion, nr 195, vari hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 bevilja ett extra anslag av 6,500 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å berörda av herr *K. G. Westman* m. fl. samt herr *E. Wigforss* m. fl. väckta motioner (I: 194 och 195 samt II: 216), motionen I: 195 i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 19,560 kronor att utgå i enlighet med vad departementschefen under punkt 271 i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 3 januari 1930 angivit och med den närmare fördelning och enligt de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Reservation hade avgivits av herrar *Olof Olsson*, *Nilsson* i Gränebo, *Wigforss*, *Danielsson* och *Pettersson* i Olovstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

med bifall till berörda av herr *K. G. Westman* m. fl. samt herr *E. Wigforss* m. fl. väckta motioner (I: 194 och 195 samt II: 216),

I. medgiva, att ledningen av undersökningarna av svenska ortnamn finge organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i Kungl. Maj:ts förslag och ifrågavarande motioner förordats;

II. a) medgiva, att för professorn i nordiska språk vid universitetet i Lund, filosofie doktorn *Gustav Fredrik Jöran Sahlgren* finge vid universitetet i Uppsala från och med den 1 juli 1930 inrättas en personlig professur i nordisk ortnamnsforskning, med uppdrag för *Sahlgren* att leda ortnamnsundersökningar och förestå ortnamnsarkivet samt vara ledamot av ortnamnsnämnden och sekreterare för ortnamnsärenden ävensom med de åligganden i övrigt för *Sahlgren*, som av Kungl. Maj:t bestämdes,

b) föreskriva, att *Sahlgren* skulle vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessurer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor vore skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

c) bestämma, att *Sahlgren* skulle såsom innehavare av den föreslagna professuren från allmänna indragningsstaten åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor, ävensom varda i pensionshänseende likställd med ordinarie universitetsprofessor och följaktligen vara underkastad bestämmelserna i 1907 års lag angående civila tjänstinnehavares rätt till pension;

III. till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 6,500 kronor att utgå i enlighet med vad i reservationen angivits och med den närmare fördelning och enligt de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Frågan gäller, som synes, ortsnamnsundersökningarna. Skillnaden mellan utskottets förslag, som egentligen är det samma som Kungl. Maj:ts, och reservanternas förslag, som jag ansluter mig till, är denna: i fråga om ledningen vill utskottet inrätta en tjänst på extra stat i lönegraden B 28; reservanterna föreslå däremot en personlig professur åt professorn vid Lunds universitet *Sahlgren*. Och i fråga om kostnaderna är reservanternas förslag ungefär 1,000 kronor billigare. Denna senare skillnad kommer likväl inte att upprätthållas under hela tiden, för den händelse reservanternas förslag skulle segra. Den kommer att fluktuera, men skillnaden kommer aldrig att bli mindre än 500 kronor till reservanternas förmån. Däremot måste jag säga, att det finns ingen skillnad i fråga om det antal ledamöter, som står för utskottets förslag och för reservanternas. Utskottet har nämligen här varit delat i två precis lika stora hälfter. Utskottet har således inte det övertag, som ligger däri, att man kan säga, att majoriteten alltid representerar någonting klokare och förståndigare; utskottets övertag ligger endast däri, att ordföranden hade tur vid lottdragningen. Jag säger detta för att blanda litet malört i den glädjebägare, som en tid har lyfts i höjden av herrar *Svensson*, *Bergqvist* och *Lindgren*.

Innan jag går in på den motivering, som finns för reservanternas förslag, vill jag förutskicka ett par anmärkningar. Även om reservanterna här komma till ett annat resultat, ligger det inte någon större motsättning annars emellan reservanterna och utskottet, d. v. s. Kungl. Maj:t. Det finns inga principiella

meningsskiljaktigheter, och den ena halvan förfasar sig inte över, att den andra kunnat komma till det resultat, som den kommit till. Jag måste också säga, att vem som än hade suttit som departementschef vid avgörandet av detta ärende, så skulle han näppeligen kunnat komma till något annat resultat än det, som den nuvarande departementschefen har kommit till. Och jag vill tillägga, att utskottet naturligtvis har rätt, när det säger, att det inte är vanligt, att riksdagen går med på att inrätta en personlig professur på grund av enskilda motioner. Praxis har hittills varit, att Kungl. Maj:t tagit initiativ, men å andra sidan måste jag ju också säga, att denna praxis inte är obruten. De flesta av de ledamöter, som för närvarande sitta i denna kammare, ha varit med om, att riksdagen på enskild motionärs förslag har beviljat medel till en personlig professur.

Om jag så skall gå över till att motivera reservanternas förslag, måste jag göra en liten utvikning. Ortnamnsundersökningen ledes för närvarande från fyra centraler. Vi ha en skånsk nere i Lund, en bohuslänsk i Göteborg, en lapsk-finsk i Uppsala, och så ha vi ortnamnskommittén, som på sin lott har fått hela den övriga delen av landet. Om man nu betänker den rätt stora geografiska utsträckning, som vårt land har, är det klart, att undersökningar av denna art måste synnerligen väl planläggas och organiseras, om arbetet skall bli färdigt inom rimlig tid och för rimliga kostnader. Bara det namnmaterial, som dessa undersökningar skola — vad skall jag säga — inte bara få tag i utan också klarlägga, hela detta namnmaterial består ju av miljontals ortnamn. Sedan 1927 har ortnamnskommittén till sitt förfogande ungefär en 40,000 kronor om året av lotterimedel, d. v. s. denna summa har inte gått ut ännu mer än i två år, och den har beviljats först efter det att en detaljerad plan framlagts. Ortnamnskommittén har inte vågat sig på en omedelbar undersökning av hela vårt land. Den har inte tilltrött sig någonting sådant, därför att man inte har arbetskrafter, som kunna sättas in på ett så vidlyftigt arbete. Men man har ändå lagt tolv län under plogen, om jag får använda den bilden. Det är egentligen vid studiet av detta arbete, som jag personligen har kommit till den uppfattningen, att nuvarande professor Sahlgren bör vara den, som leder arbetet i fortsättningen, liksom han har gjort det hittills. Han har planlagt det, han har organiserat det, och det förefaller mig, som om han skulle vara mannen. När man exempelvis sätter sig att studera 1928 års undersökningar, som voro förlagda över tolv län och som drogo i fält med en arbetsstyrka på mellan 20 och 30 man i alla möjliga akademiska grader, när man, säger jag, studerar denna undersökning, så förstår man, vilken praktisk omtänksamhet som måste ligga bakom. Arbetarna på arbetsfältet ha måst intresseras, instrueras och ledas, och det hela har måst hållas ihop. Det folk, som det här gäller, är dessutom inte av det slaget, att man kan få behålla dem under en längre tid och skicka dem hit och dit, allteftersom det faller en in och man tycker det är nyttigast. Det är människor, som ha sina egna intressen och sin egen framtid så att säga att också taga hand om, något som gör, att det då och då måste glappa i arbetet. Å andra sidan komma nya till med sitt intresse. Det blir således ledarens sak att omplacera och ersätta och under alla omständigheter hålla det hela i gång, och jag skulle tro, att vi allesammans äro överens om, att för detta arbete kräves det en organisatorisk förmåga, som inte alltid har fallit på deras lott, som ha gett sig till studiekarlar och blivit lärt folk.

Jag har därför, som jag förut sagt, kommit till den uppfattningen, att professor Sahlgren på detta arbetsområde är så gott som ovärderlig. Han har sysslat med dessa ting i tjugufem år, han har den största kännedomen — detaljkännedomen kan jag tillägga — om de ting, som det här gäller, och han har uppenbarligen den största översikten. När därför reservanterna föreslå riksdagen att upprätta en personlig professur åt denne Sahlgren, så är det inte en van-

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)*

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

lig personlig professur det här gäller — ty Sahlgren är ju redan professor — utan det är helt enkelt ett rent praktiskt arrangemang. Personligen säger jag inte, att för den händelse man inte antar reservanternas förslag, så går allting galet, och jag vill således inte draga den slutsatsen, att Kungl. Maj:ts förslag skulle vara ett oklokt förslag. Men jag säger, att för den händelse man ordnar det på det sättet, som reservanterna ha tänkt sig, då blir det arbete som föreligger billigare gjort, det blir snabbare gjort, och det blir bättre gjort.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Häri instämde herr *Ström, Fredrik*.

Herr Svensson, Carl: Herr talman, mina herrar! Denna fråga förekom vid 1929 års riksdag men då i ett något större sammanhang. Det var så, att Kungl. Maj:t till 1929 års riksdag framlade ett stort förslag till organiserandet av ortnamnsforskningen, folkminnesforskningen och folkmålsforskningen, innebärande, att det skulle anställas ett flertal personer såsom ledare för respektive grenar av den stora undersökningen och dessa ledarebefattningar skulle placeras på allmänna indragningsstaten och således bli ordinarie befattningar. Det föreslogs bland annat att filosofie doktorn, dåvarande docenten Jöran Sahlgren skulle anställas på allmänna indragningsstaten i lönegraden B 30 som ledare för ortnamnsundersökningen.

Riksdagen avvisade emellertid hela detta förslag, och den främsta anledningen till, att så skedde, det starkaste skäl, som anfördes och som föranledde riksdagen att stanna för en negativ ståndpunkt var, att man ville icke, att befattningar av denna art skulle placeras på allmänna indragningsstaten eller såsom ordinarie ämbetsbefattningar. Riksdagen framhöll i motiveringen till avslaget, att Kungl. Maj:t borde undersöka, huruvida det icke kunde finnas någon annan möjlighet att lösa frågan.

Nu har Kungl. Maj:t gjort en sådan undersökning och kommit till samma uppfattning som fjolårets riksdag och på grundvalen av denna undersökning föreslår nu Kungl. Maj:t, förutom en hel del inskränkningar i övrigt i det förslag, som förelåg 1929, att vissa ledarebefattningar och bland annat den för ortnamnsundersökningarna, som omhandlas i det förslag, som för närvarande föreligger — det andra kommer ju så småningom från statsutskottet — skola placeras på extra stat. Kungl. Maj:t föreslår således, att för ortnamnsundersökningarna skall anställas på extra stat en sekreterare, som skall placeras i lönegraden B 28.

Emellertid ha vissa motionärer och reservanter i sammansatta stats- och bankoutskottet fallit tillbaka, kan man säga, på den ståndpunkt, som riksdagen förra året underkände. Sedan man fått Kungl. Maj:t att gå på den linje, som riksdagen anvisade såsom den riktiga år 1929, vilja nu motionärerna och reservanterna, att riksdagen skall intaga en annan ståndpunkt, nämligen den som Kungl. Maj:t intog i fjol. Om detta skulle bli riksdagens beslut, kan jag ej neka till, att statsrådet och Kungl. Maj:t måste få anledning att draga den slutsatsen, att riksdagen i själva verket icke vet vad den vill utan endast uppträder som något slags motvalls käring, alltid tvärtemot vad Kungl. Maj:t föreslår.

Jag för min del, som tillhör den del av utskottet, som segrade i lottningen och således står för utskottets utlåtande — det var, såsom den föregående talaren nämnde, lika mot lika inom utskottet — anser, att de skäl alltjämt kvarstå oförändrade, som föranledde 1929 års riksdag att vända sig mot det då föreliggande förslaget, nämligen att befattningar av den art, varom här är fråga, icke böra göras till ordinarie tjänstemannabefattningar. Det kan icke vara riktigt att göra en befattning sådan som sekreterartjänsten eller

ledarbefattningen för ortnamnsundersökningarna, en befattning, som är så tidsbegränsad och så övervägande administrativ till hela sin karaktär, till personlig professur. Det strider i varje fall mot de synpunkter, som ständigt tidigare ha gjort sig gällande, när det varit fråga om upprättandet av personliga professurer.

Jag vill erinra, att riksdagen hittills har varit ganska återhållsam, när det gällt upprättandet av personliga professurer. Och jag tror för min del, att det är en riktig ståndpunkt att stå kvar vid. Man vet ju icke, vart man kommer, om man börjar att tänja ut de omständigheter, under vilka man vill ordna personliga professurer, och jag skulle vilja säga, att i första rummet leder väl ett bifall till motionärernas och reservanternas framställning om upprättandet av en personlig professur för nuvarande professorn i nordiska språk i Lund, professor Jöran Sahlgren, till att även de andra ledarbefattningarna, för folkmålsundersökningen och folkminnesundersökningen, då de ånyo komma på tapeten komma att inrättas såsom personliga professurer. Jag kan icke tänka mig annat, än att det finnes precis lika starka skäl att ordna dessa ledarbefattningar på samma sätt, som man från motionärernas och reservanternas sida vill ordna ledarbefattningen för ortnamnsundersökningarna.

Nu har jag även den uppfattningen, att man alldeles underskattar den möjlighet, som kan finnas att ordna ledningen av ortnamnsundersökningarna på det sätt, som Kungl. Maj:t föreslagit. Förslaget innebär ju, som jag förut påpekat, att befattning på extra stat i B 28 såsom sekreterare skall anslås till ansökan ledig, och trots allt vad som säges om, att här absolut icke finnes någon kompetent man till befattningen utom Sahlgren, vågar jag hysa den uppfattningen, att det skall visa sig, att det nog finns personer, som äro kompetenta att användas på befattningen. Jag vill också, i full anslutning till vad reservanterna anfört, påpeka, att professor Jöran Sahlgren har ju möjlighet att i sin nuvarande befattning och även i fortsättningen ägna intresse åt ortnamnsundersökningarna.

Det göres ett visst nummer i reservationen, och den siste ärade talaren var också inne på detta, av den omständigheten, att med deras förslag, som innebär, att man skulle upprätta en personlig professur, blir det i själva verket 1,000 kronor billigare än med Kungl. Maj:ts förslag. Ja, jag vill ej bestrida, att det blir fallet första året, men när man ser, hur denna besparing tillkommit, genom att man helt enkelt bara strukit ett anslag på 4,000 kronor, som Kungl. Maj:t upptagit för bestridande av kostnader för vetenskapligt arbete, får man ju sina dubier. Och jag måste för min del uttala, att jag tror, att denna besparing kommer att ganska snart bortfalla och att man har att motse, att så fort saken är klar, det kommer yrkanden på anslag som motsvara det nu av reservanterna strukna anslaget. Jag tillmäter således icke den besparingssynpunkten någon större betydelse.

Då jag för min del anser, att Kungl. Maj:t har handlat riktigt, när Kungl. Maj:t i enlighet med förra riksdagens anvisningar kommit med det förslag, som nu föreligger från Kungl. Maj:ts sida, och då jag anser, att detta förslag icke innebär några äventyrligheter, vilket däremot reservanternas förslag onekligen kan göra, tillåter jag mig hemställa om bifall till detta av utskottet tillstyrkta förslag.

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Jag förstår mycket väl, att en utskottsordförande kan anse, att i ett fall sådant som detta fordrar lojaliteten, att han vidhåller den ståndpunkt, som han ett föregående år intagit och som Kungl. Maj:t sedan lagt till grund för det förslag, som Kungl. Maj:t fram-

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)*

lagt ett senare år. Men det förefaller mig, som om den ärade talaren alltför starkt skärpt det krav, som han i fråga om lojalitet ställde på sig själv.

Om jag jämför vad den ärade talaren yttrade i debatten i fjol med vad han yttrat i år, finner jag, att han helt säkert av detta mycket aktningssälda psykologiska skäl betydligt tillspetsat sin ståndpunkt. Den ärade talaren framhöll gent emot det förslag, som framlades i fjol av Kungl. Maj:t, att det förslaget innebar, att genom riksdagens beslut skulle inrättas ett helt ämbetsverk på indragningsstat. Den ärade talaren underströk, att vad som särskilt väckte hans betänksamhet var det, att förslaget innebar, att riksdagen skulle på indragningsstat uppföra ett stort antal personer och att riksdagen saknade möjlighet att bedöma, huruvida man i alla fall ostridigt träffade den rätte mannen vid sitt val. Den slutsats, som den ärade talaren då drog, var, att man åtminstone för närvarande icke skulle gå med på ett sådant förslag som det Kungl. Maj:t hade framlagt. Men en hel del av de argument, som den ärade talaren då framlade, träffa icke det förslag, som nu föreligger. Det är ju ej alls säkert, att därför att man yttrat sig, som den ärade talaren gjorde i fjol, om ett förslag, som innefattade en hel del olika saker, man också måste anse, att alla invändningar, som då gjordes, träffa just den del av förslaget, som nu föreligger. Det är ju tvärtom mycket möjligt, att man kan anse riksdagsärendet ligga i ett helt annat läge nu i år än då ur alla de synpunkter, ur vilka man kunde göra invändningar mot fjolårets förslag. Jag vill hemställa, att man nu behandlar den fråga, som föreligger, såsom en ny fråga ur den synpunkten, att man betraktar den endast såsom en fråga om inrättandet av en personlig professur utan att inordna den i den ram, vari den framlades i fjol. På det sättet gör man det förslag, som framförts av motionärerna och reservanterna, den rättvisa, som detta förslag väl ändå kan göra anspråk på. Jag vågar säga, att om riksdagen på så sätt bedömer den nu föreliggande frågan för sig, kan man icke därav draga den slutsatsen, att riksdagen icke vet vad den vill, som den ärade talaren befarade, att man skulle tycka. Man behöver ju ej alls anse, att om riksdagen skulle komma att ändra mening i år, detta beror på obeslutsamhet. Det kan ju också bero på att nya omständigheter tillkommit, och att frågan framförts i en annan form än i fjol.

Jag skall från denna utgångspunkt be att få något diskutera de invändningar, som kunna göras mot förslaget att inrätta en personlig professur för professor Jöran Sahlgren i det syfte, som angivits av reservanterna.

Den första invändningen, som man brukar göra i liknande fall, är den, att man icke bör förbigå Kungl. Maj:t därigenom, att riksdagen fattar beslut om inrättandet av en personlig professur. Man bör icke förbigå Kungl. Maj:t ur administrativ synpunkt. Men det gör man icke i detta fall, ty här är det ju så, att Kungl. Maj:t till fjolårets riksdag hade föranstaltat om en utredning rörande inrättandet av en tjänst med professors namn åt Jöran Sahlgren, som då var docent, och den utredning, som då förelåg, var fullt tillfredsställande ur administrativ synpunkt. Alla vederbörande instanser hade yttrat sig, och ett mycket stort antal sakkunniga hade fått tillfälle att uttala sin mening i ärendet. Det var icke bara de särskilda sakkunniga, som hade arbetat på ortnamnsforskningens område såsom sin livsuppgift, vilka hade vitsordat docenten Sahlgrens kompetens på det allra varmaste, utan också de sakkunniga, som arbetade på ett vidare fält, bland andra alla professorer i hela riket i nordiska språk och svenska språket hade instämt i vad de speciellt ortnamns-sakkunniga hade sagt. Alla voro överens om att det icke fanns någon, som kunde tävla med docenten Jöran Sahlgren ur vetenskaplig synpunkt. Alla voro ense om att han var en utomordentligt framstående forskare och synnerligen väl skickad för sin uppgift. Således ur den synpunkten tycker jag ej, att det ligger något skäl i att motsätta sig det framställda förslaget.

Vidare brukar man säga, att det är riskabelt, att riksdagen inrättar personliga professurer, därför att på det viset kan man lätt komma att tynga budgeten. Det skälet har emellertid icke något vitsord i detta fall, ty, såsom det framhållits både av den första och den andra talaren, är det förslag, reservanternas framlagt, ägnat att medföra en besparing. Den siste ärade talaren be- tvivlade visserligen, att så skulle vara fallet, men det bevisar endast, att den ärade talaren ej riktigt satt sig in i det sätt, på vilket arbetet bedrivs på föreliggande område. Det är nämligen så, att en person, som har stor träning och stor arbetsförmåga, kan uträtta ett arbete, som fullt motsvarar vad flera mindre skolade krafter kunna göra. Det är därför ortnamnskommittén sagt, att om man kan få Jöran Sahlgren till medarbetare, anser den, att man kan avstå från 4,000 kronor till annan arbetskraft. Det vore väl ändå orimligt att be- tvivla denna ortnamnskommitténs uppgift. Ätminstone anser jag mig, med min kännedom om hur vetenskapligt arbete utföres, icke böra hysa den minsta tve- kan om att icke här föreligger möjlighet till en verklig besparing.

Vidare har det sagts, att det är olämpligt att inrätta en personlig professur i ett fall sådant som detta, då det ju är meningen, att innehavaren skall ha icke bara vetenskapliga utan även i viss mån administrativa uppgifter. Men det händer ju ofta, att professurer vid universiteten äro förenade med praktisk verk- samhet. Vi behöva bara tänka på hur förhållandet är inom t. ex. den medicin- ska fakulteten, så finna vi, att vetenskap och praxis icke behöva vara ofören- bart skilda från varandra. Särskilt i det fall, varom vi nu överlägga, skulle en kombination vara av allra största betydelse och kunna leda till ytterligare besparing, i det att, om nu Jöran Sahlgren blir professor, han får tillfälle att anordna ett samarbete med de studerande vid universitetet. Han kan såsom övningsuppgifter till dem utdela vissa problem inom ortnamnsforskningen och på det sättet inordna deras arbetskraft i det systematiska forskningsarbetet. Därigenom kan en icke ringa besparing för statsverket åstadkommas.

Man brukar också invända, att riksdagen icke skall tillsätta personliga pro- fessurer, därför att det skulle innebära, att riksdagen upphäve sig till veten- skaplig auktoritet. Men härom kan man ju icke tala i detta fall, ty det råder, det vågar jag försäkra, en fullständigt enig uppfattning därom, att ingen kan tävla med Jöran Sahlgren vid tillsättandet av en personlig professur på detta område. Denna enighet är så fullständig, att det ej går att uppleta någon, som har en annan uppfattning, och riksdagen behöver således ej alls uppträda som vetenskaplig auktoritet utan har endast att konstatera ett faktiskt föreliggande, ostridigt förhållande.

Man brukar slutligen framhålla den faran, att om riksdagen tar sig för att tillsätta personliga professurer, kan det leda därhän, att ledamöter av riksdagen, som vilja gynna någon vetenskapsman, för vilken de särskilt intressera sig, skulle kunna lockas att driva fram en person, som ej vore den allra lämpligaste, eller åstadkomma en professur, som strängt taget ej vore nödvändig. Men så- sådana synpunkter ha ingen betydelse i detta fall. Här är det så, att Jöran Sahlgren är professor i Lund. Han erhåller ej någon ökad löneförmån genom att han får den plats, varom här är fråga. Den enda vinsten för honom blir den, att han får tillfälle att odelat ägna sig åt sitt livsverk.

Man brukar klaga över att här i Sverige ser man så ofta, att begåvade per- soner måste splittra sin verksamhet. De komma icke att uträtta allt vad de skulle kunnat göra, därför att de icke få fullfölja den uppgift, för vilken de bäst lämpa sig, den för vilken de utbildat sig med oavsläpplig energi. Vi ha inom det humanistiska området haft en man, som brukar framhållas som exempel på vad den kan uträtta, som med odelad energi får fortsätta sitt livsverk, nämligen Schlyter, utgivaren av det monumentala arbetet Sveriges gamla lagar. Här finnes nu en man, Jöran Sahlgren, som, om han får tillfälle därtill, helt säkert

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)*

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

på sitt område kommer att utföra ett livsverk, som kan komma att ställas vid sidan av det nyssnämnda arbetet. Det vore då, synes det mig, synnerligen beklagligt, om man skulle lägga hinder i vägen därför.

Det är mycket möjligt, att man kan få platsen som ledare för ortnamnsforskningen tillsatt, även om den får den karaktär, som Kungl. Maj:t har föreslagit, men vi veta alla, att de personer, som närmast skulle kunna komma i fråga, om Sahlgren ej vore att påräkna, icke äro hågade att ställa sig till förfogande. Då blir man således hänvisad till att räkna med den möjligheten, att någon ung man skall framträda och visa sig ha den sällsynta kombination av egenskaper, som behöves för att uträtta ett förstklassigt arbete på detta område. Det är möjligt, att det finns en sådan ung man, men därom vet ingen ännu något. Utskottets ärade ordförande hyste visserligen den förhoppningen, att en sådan kraft skulle framträda, men jag vågar påstå, att utskottets ärade ordförande ej kan påvisa vem det skulle vara, och i varje fall, medan denne unge man utvecklas och utbildar sig, kommer det att gå lång tid, flera år, och under den tiden kommer arbetet icke att kunna drivas med den effektivitet, varmed det kan skötas, om en väl tränad arbetskraft såsom professor Sahlgren får fortsätta med det arbete, på vilket han börjat. Man talar på andra områden mycket om rationalisering, och man inser där fördelen av att man sätter rätte mannen på den rätta platsen och lägger arbetsformerna så, att man tillvaratager den arbetskraft, för vilken man betalar. Det förefaller mig synnerligen beklagligt, om riksdagen nu i detta fall skulle gå en annan väg.

Det motstånd, som rests mot den linje, som nu framförts i reservationen, är väsentligen formellt. Men vad det här gäller är att skapa en form, som lämnar det bästa resultatet. Det är icke så, att det gäller frågan: skall jag inrätta en personlig professur eller ej? utan här är det fråga om vilken form som skall tillämpas för en arbetsplats, om vars behövighet vi alla äro ense. Kungl. Maj:t har föreslagit en form, men denna form möter, efter vad som nu blivit upplyst, åtskilliga betänkligheter och skulle medföra åtskilliga olägenheter. Varför skulle då icke riksdagen kunna använda sig av en annan form? Det förefaller mig, som om det skulle vara ett alltför stort tillmötesgående, som Kungl. Maj:t och riksdagen visade varandra, om å ena sidan Kungl. Maj:t skulle motsätta sig, att riksdagen väljer den form, som Kungl. Maj:t föreslog i fjol, och å andra sidan riksdagen skulle anse sig bunden vid en ståndpunkt, som den förut anses ha intagit, av det skälet att riksdagen vill visa tillmötesgående mot Kungl. Maj:t. Så stor artighet finner jag vara något överdriven, och jag hoppas, att de sakliga synpunkterna i detta fall skola komma till sin rätt här i kammaren.

Det är därför jag yrkar bifall till reservationen.

I herr Westmans yttrande instämde herr *Reuterskiöld* och herr *Gustafsson*,
Per.

Herr statsrådet **Lindskog**: Herr andre vice talman, mina herrar! Jag befinner mig denna dag i en ganska egendomlig belägenhet. Striden står på denna punkt mellan det förslag, som Kungl. Maj:t i fjol framlade, och det förslag, Kungl. Maj:t i år framlagt. Och jag säger här, som jag just för några ögonblick sedan sade i andra kammaren, att det är alldeles självklart, att ifall riksdagen vill acceptera det av Kungl. Maj:t i fjol genom mig framlagda förslaget, så kommer det av mig att bäras icke blott med jämnmod utan med ganska stor tillfredsställelse.

Jag har ju i fjol sagt uttryckligen, att jag efter noggrann prövning av ärendet ansett, att — låt vara att olika vägar finnas — den väg, som jag då föreslog, är bäst med hänsyn till de omständigheter, som här föreligga och i år har jag uttryckligen i propositionen sagt, att jag vid den förnyade

prövning, jag underkastat hithörande spörsmål, alltmer stärkts i den uppfattningen, att den organisationsplan, som framlagts för 1929 års riksdag, i sina grunddrag vore den, som mest lämpade sig för de här förhandenvarande, exceptionella förhållandena, men att jag, med hänsyn till den erinran, som av riksdagen gjordes mot detta förslag, nu ansett mig böra söka nå fram till en annan lösning, med vilken jag sökt tillgodose de av riksdagen i dess skrivelse framställda önskemålen. Det är ju således alldeles klart, att jag fullkomligt kan instämma i det tal, som här förts om att det mest tillfredsställande ur saklig synpunkt är, om vi åtminstone på denna enstaka punkt kunde gå fram på den linje, som jag i fjol tillät mig föreslå.

Då frågar man, varför jag i år icke lagt fram förslaget. Det har ju i pressen framkastats anmärkningar mot mig just på denna punkt. Pressen är ju alltid angelägen, så fort en departementschef går *med* riksdagens direktiv, att säga, att han visar undfallenhet för riksdagen och går han *emot* riksdagens direktiv, visar han otillbörligt trots mot riksdagen. Det är sådant, som man får vänja sig vid. Men jag har alltid ansett, att i sådana rent praktiska frågor bör man söka nå fram till det resultat, som är framkomligt. Kan man icke nå det bästa, får man åtminstone söka komma fram till det näst bästa. Jag får visserligen medge, att jag på grund av åtskilliga erfarenheter, som jag har haft, mina herrar, sett mig föranlåten att kasta över bord min gamla barnatro på att det skall finnas ett vist logiskt sammanhang mellan det ena årets riksdagsbeslut och det andra årets, men jag har ändå ansett mig böra i egenskap av departementschef vara nödsakad att åtminstone för egen del i högsta möjliga grad uppehålla den fiktionen, att ett sådant logiskt sammanhang skall finnas. Det är därför jag framlagt det förslag, som nu i år ligger på riksdagens bord.

Nu säger man, att här har inträtt ett ändrat förhållande i det avseendet, att Sahlgren blivit professor, och det borde ha åstadkommit, att Kungl. Maj:t intagit en ändrad ståndpunkt. Jag vill då erinra om att det förhållandet i fjol ingalunda var mig obekant och icke heller för riksdagen obekant. Här i riksdagens första kammare yttrade jag i denna diskussion, bland annat, följande: »Jag vill blott och bart ge kammaren den upplysningen, att en av de personer, som här äro föreslagna som ledare i propositionen, är fullt säker om att nästa år erhålla ordinarie professur vid ett statsuniversitet. Han har förklarat för mig, att han av intresse för saken går med på en dylik anställning, som den föreslagna, men som ger honom över 1.000 kronor mindre i årlig inkomst än han skulle få, om han får denna säkra ordinarie professur. Han gör det av intresse för frågan.» Nu undrar jag, vad riksdagen och denna kammare skulle ha sagt, om jag i år hade låtit Kungl. Maj:t framlägga en proposition, vari jag sagt som så: Visserligen har riksdagen i fjol avslagit förslaget om denna tjänst med den motiveringen, att riksdagen inte vill veta av dylika tjänster på indragningsstat utan vill ha den på extra stat, men jag framlägger ändå förslaget, fastän det visserligen blir 1.000 kronor dyrare i år. Om däremot riksdagen gör en frontförändring här, vill jag säga, att det för mig fortfarande står såsom en fullt motiverad åtgärd med tanke på den *sak*, som här föreligger. Jag har för min del icke heller ansett det vara riksdagen och Kungl. Maj:t värdigt att resonera som så: »Om vi kunna få en person för ett lägre pris, fastän han är värd ett högre, skola vi bara bjuda det lägre priset. Men då nu däremot är uppenbart, att vi icke kunna få honom för lägre pris, få vi ge honom det högre priset.» Om, som sagt var, Kungl. Maj:t nu skulle ha lagt fram ett förslag med en högre avlöning än i fjol, hade nog jag för min del fått såsom en erinran en påminnelse om den bekanta klassiska historien om de sibyllinska böckerna, där för varje avslag köpeanbudet kom tillbaka, men med förhöjt pris. För min

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

del har jag icke ansett mig böra gå in på detta, men det är alldeles självklart, att om riksdagens första kammare vill följa det beslut, som riksdagens andra kammare för några få ögonblick sedan fattat, nämligen att följa reservationen, skulle jag anse det vara ur sakens synpunkt sett en vinst, men jag vill icke, att riksdagen skall gå in på detta utan att papperen ligga på bordet så som jag åtminstone sett dem. Och jag måste giva utskottets ärade ordförande fullkomligt rätt på den punkten, att ungefär samma skäl, som tala för en fast plats på indragningsstat för professor Sahlgren, tala också i varje händelse för en dylik fast plats för docenten Geijer, som med avseende på dialektundersökningen intager samma ställning som Sahlgren beträffande ortnamnsundersökningen. Och samma skäl tala också för ett bifall till det förslag, som i fjol framlades om en personlig professur för docenten von Sydow, det måste jag i sannings namn säga.

Jag måste också giva utskottets ärade ordförande rätt i vad han sade om den s. k. besparingen här. För mig åtminstone har det icke funnits något bestämt sammanhang emellan de 4,000 kronor, som jag här framlagt förslag om, till extra expenser, och den anordning med denna plats på extra stat, som jag har begärt medel till, ty det förefaller mig, som om de 4,000 kronorna nog komma att bli mycket väl använda och kanske också mycket väl behöfliga även med en personlig professur åt Sahlgren.

Jag har således här blott ansett mig skyldig, som jag alltid anser, att en departementschef bör göra, att taga hänsyn till vad en riksdag ett år har bestämt uttalat. Man kan icke, varken av hänsyn till riksdagen eller av hänsyn till det resultat man vill nå, därvidlag helt och hållet negligera en riksdags uttalanden.

Herr Pauli: Herr talman! Efter det anförande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nu hållit, är det egentligen alldeles onödigt att här ytterligare tala för reservationen, ty herr statsrådet har ju så varmt, som man gärna kan önska, anbefallt reservanternas förslag. Hans anförande gick i stort sett ut på att rent formellt motivera den ståndpunkt, som han intagit i år till skillnad från i fjol. Och man kan mycket väl förstå, att han önskar ge en sådan formell motivering. Men det är ju ett avgjort nöje för oss, som stå på reservanternas ståndpunkt, att inkassera det erkännande, som han gav, att det ur saklig synpunkt måste anses som en vinst, om kammaren accepterar reservationen och därmed fattar samma beslut som andra kammaren redan fattat.

Jag skall inte här ingå på någon diskussion, i vad mån herr statsrådet kan ha rätt i att riksdagen skulle ha företagit en verklig frontförändring. Saken ligger ju dock helt annorlunda till denna gång än i fjol. Dels är själva den befattning för professor Sahlgren, som det här gäller, icke av samma natur som den, som föreslogs i fjol, dels är det en helt annan sak för riksdagen att fatta ståndpunkt till ett isolerat fall som detta än att fatta ståndpunkt till det komplex av nya befattningar, det nyskapade ämbetsverk, som presenterades oss i fjol.

Här ligger ju saken helt enkelt så, som professor Westman så övertygande utvecklat, att man skall försöka sätta rätta mannen på rätt plats. Här ha vi en man, som sedan många år specialiserat sig på ortnamnsforskningen och som fått ett enhälligt erkännande både från inhemska och utländska forskare om att han är vår främste auktoritet på detta område. Det måste då anses vara uppenbar misshushållning att sätta denne person till att sköta en vanlig professur i nordiska språk, när man samtidigt behöver just en man av hans kapacitet på en annan plats. Såvitt jag förstår, är det sund ekonomi att ge denna personliga professur och den därmed förenade ledningen av ortnamns-

forskningen åt professor Jöran Sahlgren. Och det är ju dessutom så, som redan uppvisats, att man på samma gång gör en tydlig penningvinst.

Då så är fallet och frågan ligger så klart och gynnsamt upplagd, skall jag icke trötta kammaren med några ytterligare utläggningar. Jag känner mig övertygad om att kammaren kommer att besluta i enlighet med reservationen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)*

Herr **Bergqvist**: Jag skall icke förlänga diskussionen med många ord, men jag anser mig i alla fall böra deklarerera, varför jag ställt mig på den ståndpunkt, som blivit utskottsmajoritetens.

Riksdagen har hittills iakttagit mycket stor varsamhet, då det gällt inrättande av personliga tjänster på enskilda motionärers framställning, och enligt min uppfattning är detta ett klokt drag i riksdagens hållning. Skall man nu emellertid börja inrätta dylika tjänster utan Kungl. Maj:ts medverkan, vet man icke varthän detta kan leda. Jag vill instämma i vad utskottets ordförande sade, såvitt jag hörde rätt, nämligen att det ju finns alldeles samma skäl för att tillskapa en personlig professur exempelvis för folkmålsforskningen och kanske också för folkminnesforskningen.

Nu sade emellertid herr Westman, att man i förevarande fall icke har gått förbi Kungl. Maj:t, därför att Kungl. Maj:t framlagt ett ungefär liknande förslag i fjol. Men det var väl ändå litet annorlunda, ty det var icke en professur i egentlig mening, som Kungl. Maj:t då föreslog, utan det var en tjänst i lönegrad B 30 av samma slag som flera andra tjänster, som Kungl. Maj:t då föreslog, något som riksdagen avslag.

Vad beträffar besparingssynpunkten, sade herr Westman, att ortnamnskommittén förklarat sig kunna avstå från 4,000 kronor, ifall Sahlgren skulle få personlig professur på detta område, men jag har här en promemoria ifrån ortnamnskommittén, vari kommittén icke kommer till ett sådant belopp utan slutar med att säga, att på grund av vad däri anförts ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag oundgängligen måste medföra en utgiftsökning på 1,060 kronor årligen. Detta belopp skulle sålunda besparas, om reservationen bifalles och ej 4,000 kr. Jag tvivlar dock på att ens dessa 1,060 kronor kunna sparas i framtiden. Ty det torde få anses alldeles säkert, att professor Sahlgren även kommer att så småningom behöva en sekreterare — låt vara, att en sådan kan undvaras, så länge professor Sahlgren bearbetar de undersökningar han redan gjort. Framdeles lär nog behovet av en sekreterare göra sig gällande.

I ett avseende instämmer emellertid utskottsmajoriteten med reservanterna och med motionärerna, nämligen därutinnan, att det icke finns någon, som kan bestrida, att professor Sahlgren är den mest kompetenta på detta område. Då han nu emellertid nyligen blivit professor i ett annat ämne och det ju ändå torde finnas förhoppning, att andra krafter kunna efter hand taga upp hans mantel på ortnamnsforskningens område, har utskottet ansett sig böra följa Kungl. Maj:ts förslag.

Gentemot vad herr Olof Olsson sade om att vi hade fått en glädjebägare, som han skulle lägga malört i, vill jag säga, att den var så liten, att den var urdrucken, redan innan herr Olsson hann dit med malörten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Roos**: Herr talman! Jag skall be att till alla delar få instämma i herr Westmans anförande. Om utskottets förslag blir bifallet och den motion, vilken jag bland andra undertecknat, blir avslagen, riskerar man, att ortnamnsforskningen icke kommer att få tillgodogöra sig professor Sahlgrens utomordentliga arbetskraft och förmåga, och till ett sådant resultat vill jag för min del icke bidra.

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Herr departementschefens och utskottets ordförandes anföranden föranleda mig att avge en liten replik.

Vår ärade ecklesiastikminister förklarade, att valet här nu i dag stode mellan Kungl. Maj:ts förslag i fjol och Kungl. Maj:ts förslag i år, som han betraktade vara ungefär enahanda sak, och den ärade departementschefen förklarade också, att han hade nyss sagt detta inne i medkammaren. Det förefaller mig vara en dubbel missuppfattning, som kommit till efter inte allt för noggranna överbåganden. Det ligger nämligen inte på det sättet, att de båda förslagen äro desamma.

Det förslag, som låg före i fjol, innefattade, att riksdagen skulle på allmänna indragningsstaten placera ej mindre än sju namngivna personer. Detta ansåg sig riksdagen inte kunna göra. Vad riksdagen vidare skrev om — såsom ett bärande skäl för riksdagen *därjämte* att avvisa det då föreliggande förslaget — det var, att man ville ha det något bättre avvägt både ekonomiskt och organisatoriskt, men det var aldrig tal om att man inte skulle ha en föreståndare för ortnamnsforskningen eller att inte den forskningen behöfde en ledare av ungefär samma kvalitet, som var föreslagen i den kungl. propositionen. Därest herr departementschefen varit inne i kammaren, då jag höll mitt första anförande i den här saken, skulle han ha hört, att jag förklarade, att jag inte kunde finna, att departementschefens förslag var något oklokt förslag. Jag sade tvärtom, att vilken departementschef som än suttit svårigen skulle kunnat komma fram med något annat förslag. Men vi ha inom utskottet överbärgt, huruvida det inte vore ett rent praktiskt arrangemang av en förresten utmärkt beskaffenhet att omplacera professor Sahlgren och flytta honom ifrån Lund till Uppsala, då det till på köpet inte kostar någonting utan snarare blir billigare. Det har ifrån utskottets ordförandes sida ställts i tvivelsmål — och herr Bergqvist har sällat sig till honom — huruvida det överhuvud taget kan bli någon besparing. Det är emellertid mycket enkelt att räkna ut, vad en tjänst i lönegrad B 28 drar med sig i längden för kostnader och vad en personlig professur kostar. Jag tillät mig framhålla, att besparingen blir mindre, allt eftersom åren gå, men att den aldrig kommer att understiga ungefär 500 kronor.

Man säger: »Ja, men de där 4,000 kronorna, som man egentligen tänker sig skulle utgöra den verkliga besparingen, dem kan man inte räkna med, ty de komma säkerligen igen på något annat ställe!» Dessa 4,000 kronor äro avsedda att ersätta den post, som upptager kostnaden för särskilda vetenskapliga undersökningar. Det arbetet skulle professor Sahlgren övertaga, och endast för det fall naturligtvis, att hans vetenskapliga kapacitet under årens lopp skulle bli mindre och mindre, behöver den summan ersättas. Skulle däremot, såsom herr Bergqvist förmodade, ytterligare arbetskrafter förr eller senare komma att behövas, skulle dessa krafter säkerligen också komma att behövas, för den händelse vi ginge den vägen, som Kungl. Maj:t och utskottet rekommenderar.

I mitt förra anförande förklarade jag, att jag inte alls var av den uppfattningen, att allting komme att gå galet, för den händelse man inte ginge den väg, som reservanterna föreslagit. Det är klart, att ingen människa är oersättlig och att ingens liv är garanterat. Men det finns dock en sak, som man bör tänka på, nämligen den, att om en olycka händer en duktig karl, så är detta en sak, som man underkastar sig utan knot, men skulle det däremot vara på det sättet, att man försummar att placera en duktig karl på det ställe, där han bäst passar, så är det inte bara oklokt utan också ledsamt.

Herr statsrådet Lindskog: Herr talman! Det är blott en enda liten replik jag skulle vilja rikta emot den siste ärade talaren, när han sade det — om jag förstod honom rätt — att jag icke hade riktigt uppfattat läget, då jag nämnde,

att reservanternas förslag i år är detsamma som det Kungl. Maj:t lade fram förra året. Jag menar naturligtvis, att det beträffande den nu föreliggande punkten, nämligen i fråga om ortnamnsforskningen, är samma förslag.

Jag anser verkligen, att med avseende på ortnamnsforskningen hade nog Kungl. Maj:t i år all anledning att taga hänsyn till vad riksdagen förra året fattat för beslut. Jag läste för en stund sedan upp ett uttalande av mig här i kammaren under debatten om denna fråga vid förra årets riksdag. Detta uttalande besvarades av herr Olof Olsson i ett så kort anförande, att jag skall be att få läsa upp det. Herr Olof Olsson sade nämligen: »Det där talet, herr talman, att dessa personer skulle kunna gå över till andra levnadsbanor, och på grund därav inte längre komma att stå till förfogande, det skulle väl kunna gälla just den mannen ensamt, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nu omnämnde. Men jag vill säga att på den punkten kan man ha en annan mening än den, som departementschefen förfäktar och som reservanterna gjort sig till målsmän för, då de förmena, att folkminnesundersökningarna kan man taga ut, då man däremot under alla omständigheter bör taga upp ortnamnsundersökningen. Ty är det någon gren av alla dessa, som kan skiljas ut och stå över till en annan gång, så inte är det folkminnena, i vilken gren det har blivit gjort minst hitintills, utan då är det just — ortnamnen.»

Nu medger jag gärna det, att det kan hända, att herr Olof Olsson och jag tala med olika folkmål eller olika dialekter, så att vi kanske icke riktigt förstå varandra, men jag måste säga, att jag fattade herr Olof Olssons yttrande här om riksdagens inställning i fjol så, att i det läget önskade riksdagen icke gå in för dylika tjänster på allmänna indragningsstaten. Det är ju icke fråga om skillnaden mellan en professur i år och en tjänst i lönegrad B 30 i fjol, utan den springande punkten är ju, om det skall vara en personlig tjänst på allmänna indragningsstaten eller en befattning på extra stat. Därvidlag menar jag, att i fjol ställde jag mig på den ståndpunkten, att det skulle vara en personlig tjänst på allmänna indragningsstaten, men då riksdagen förkastade detta, ställde jag mig på den ståndpunkten, att då måste jag taga det näst bästa, nämligen en befattning på extra stat.

Jag kan således icke finna annat än att på det område, som det nu är fråga om, gäller det den principiella inställning i fjol, som Kungl. Maj:t då gjorde, eller den principiella inställningen i år. Sedan kan det finnas vissa detaljåvikelser, men de äro icke det väsentliga, och jag kan icke finna, att riksdagen i fjol uppsköt frågan om ortnamnsforskningen, för att vi skulle kunna lägga fram precis samma principiella förslag, som riksdagen då förkastade, fastän 1,000 kronor dyrare — det har jag för min del icke kunnat tänka mig. Men, som sagt — jag vill upprepa det ännu en gång — naturligtvis står jag på den ståndpunkt, som jag i fjol intog och som jag i år i statsverkspropositionen uttryckligen betonat, nämligen att med hänsyn till de omständigheter, som föreligga, är en personlig tjänst den mest lämpade och den, som gagnar saken bäst.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! I det anförande, som hölls av den ärade talaren på östgötalänsbänken har jag redan instämt och har sålunda i sak icke något att tillägga. Men då debatten tagit den vändningen, att det ser ut, som om ett bifall till reservationen skulle kunnat tolkas såsom en principiell omkastning i riksdagens ståndpunkt förra året, har jag nödgats begära ordet för att för min del förklara, att detta är ingalunda förhållandet.

Skillnaden skulle jag kunna angiva så, att förra året var det fråga om att inrätta vissa *tjänster på indragningsstat*, att tillsättas efter riksdagens medgivande med vissa namngivna personer. Om ledighet uppstod i dessa tjänster, krävde organisationen uppenbarligen nya krafter i deras ställe. Tillsättningen av dessa kunde då icke gärna ske annat än likaledes med riksdagens samtycke.

*Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)*

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

En sådan anordning, där *organisationen* var huvudsaken, kunde enligt min mening icke utan intrång på Kungl. Maj:ts självständiga prövningsrätt uppföras och ordnas *på indragningsstat* utan måste komma på en extra stat.

I år är det fråga om att inrätta en *personlig professur*. När denna personliga professurs innehavare en gång möjligen avgår, utan att ortnamnsforskningen är fullbordad, så kan inte och får inte utan vidare denna personliga professur till sättas. Den är då borta. Men då uppkommer frågan: hur skall ledningen av detta ofullbordade arbete ske? Finns det då ingen lämplig man att sätta in i en *för honom* särskilt inrättad ny personlig professur på indragningsstat, kommer ledningen av det fortsatta arbetet att bekostas *genom anslag på extra stat och Kungl. Maj:t utnämner vederbörande utan att höra riksdagen*. Det är denna principiella skillnad, som föreligger mellan reservationen i år och det förslag, som riksdagen förkastade förra året.

Ett bifall till reservationen i år betyder, såvitt jag förstår, ingalunda något uppgivande av de principer, för vilka riksdagen gick in förra året. Gäller det således att i framtiden, vid en kommande riksdag, komma med förslag rörande folkmåls- och folkminnesforskningen så vill jag hoppas, att riksdagen vidhåller samma ståndpunkt, som den intog förra året, och ser till, att dessa tjänster i enlighet med den kungl. propositionen i år komma att *sättas på extra stat*, i den mån de icke kunna anordnas såsom bihang tillfälligtvis till en personlig professur för en person, som är lämpad för sådant. Detta var *icke* föreslaget förra året, utan då gällde det tjänster, som skulle inrättas, och däruti ligger den högst väsentliga skillnaden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i full överensstämmelse med de principer, för vilka riksdagen förra året gick in.

Herr Svensson, Carl: Sedan det mobiliserats så mycket akademiskt artilleri i denna sak till förmån för reservationen, som här skett, kan det icke vara anledning att länge draga ut på diskussionen. Jag vill endast göra ett par erinringar. Närmast med anledning av den, som det syntes mig, något besvärade hållning, som herr statsrådet intog, då han väjde mellan sin ståndpunkt år 1929 och sin ståndpunkt 1930, vill jag säga det, att när jag håller på den ståndpunkt, som herr statsrådet intagit i år, så är det icke av hänsyn till herr statsrådet eller till Kungl. Maj:t, utan av hänsyn till riksdagens auktoritet. Riksdagen skall såvitt möjligt handla konsekvent, men det gör den icke, om den följer reservanternas hemställan.

Min ståndpunkt är emellertid icke betingad enbart av dessa formella skäl, utan innerst är den betingad av det reella skälet, att jag befarar — och jag har fått belägg på denna uppfattning av herr statsrådets yttrande — att inrättandet av en personlig professur för ledandet av ortnamnsundersökningen, om man nu tager upp den isolerad utan det sammanhang, i vilket den befann sig 1929, kommer att medföra, att samma vägar senare komma att anträdas även beträffande de andra grenarna av folktraditionsundersökningarna, som icke för ögonblicket äro aktuella. Herr Westman var ju också synnerligen angelägen, att man skulle se frågan om ortnamnsundersökningen så isolerad som möjligt. Detta är mycket skickligt från hans sida. Men det är efter min mening oklokt att följa denna motionärernas anvisning. Man kan helt enkelt icke bortse från de konsekvenser av ett bifall till reservationen, som följa med avseende på hela den rad av befattningar, som föreslogos förra året. Jag befarar — och det är den innersta anledningen till min ståndpunkt — att man nu accepterar en *första* del av det ämbetsverk som man avvisade förra året, och det skall bli intressant att se om icke resten också så småningom kommer att lirkas igenom. Herr statsrådet kan förvisso av ett bifall till reservationen draga den slutsatsen, att om

man bara serverar riksdagen ett stort, omfattande förslag i tillräckligt små och väl avvägda portioner, så går det mycket bra att få det antaget.

I detta anförande instämde herr *Björck*.

Herr **Olsson, Olof**: Det är ju alltid så, herr talman, att vi draga fram konsekvenserna. Det finns väl egentligen inte någon av oss här i kammaren, som inte någon gång använder den argumenteringen, att tar man det, så måste man ta det o. s. v. Nu tycker jag emellertid, att även om man skulle ha lust att följa en människa till Stallmästaregården, så är det inte därför absolut nödvändigt, att man skall följa henne till nordpolen, för den händelse hon faller på den idén att vilja bege sig dit.

Vad herr departementschefen sist sade, föranleder mig att ytterligare peka på att förslaget i fjol inte var detsamma som det i år föreliggande och att det i fjol — när vi skickade tillbaka hela propositionen — inte fanns någon anledning att särskilt plocka ut ortnamnsundersökningarna och taga dem som en sak för sig. Detta var så mycket mindre nödvändigt, som vi ju visste, att det just då inte var någon fara för dessa undersökningar. Man hade medel, och man hade tillfälle att använda dessa. Men jag förstår ju mycket väl, att herr departementschefen tycker, att det är litet ledsamt, att man nu i år har kommit tillbaka till en ståndpunkt, som han menar sig ha intagit i fjol, och naturligtvis gärna vill göra det bästa möjliga av den situationen. Men jag kan försäkra, att det förslag, som vi här ha kommit med, är baserat på logiskt tänkande. och om detta skulle vara ett villkor för herr departementschefen att kunna behålla sin gamla barnatro, så tror jag, att han befinner sig på fast mark.

Herr **Westman**: Herr talman! Det förefaller mig, som om en del gammal krutrök från fjolårets sammanstötning hölle på att lägga sig över dagens debatt. Jag skall inte för min del inlåta mig på sakens förhistoria. Jag vädjar till kammaren att betrakta ärendet så, som det nu i år föreligger, utan att fördjupa sig i studiet av den föregående sammandrabbningens taktik.

Jag har begärt ordet endast för att avge en förklaring med anledning av att utskottets ärade ordförande ville göra gällande, att ett beslut i dag i överensstämmelse med reservationen nödvändigtvis måste medföra de konsekvenser, som han angav beträffande andra tjänster av liknande natur. Jag ber att få framhålla, att en hel del av de skäl, som jag i dag framfört, äro av den beskaffenhet, att de icke kunna komma att åberopas i fråga om de tjänster, varom han talade. Enligt min uppfattning ha både jag själv och kammaren fullt fria händer att utan hänsyn till det beslut, som vi fattat i dag, efter saklig prövning beträffande vad som kan vara gagneligt för det arbete, som skall utföras, gå till beslut, när fråga blir om den organisation av folkminnesforskningen, vartill vi, efter vad jag vill hoppas, snart få taga ställning.

Jag ber vidare att få framföra ett beklagande av att jag, när jag talade om de besparingar, som reservationen medför, uttryckte mig så otydligt, att herr Bergqvist missuppfattade mig. Jag ansluter mig helt och hållet till de uppgifter om besparingarna, som herr Olof Olsson förut har lämnat. De 4,000 kronor, varom jag talade, ingå i det sammanhang, som han angav.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Olof Olsson m. fl. vid

Ang.
ledningen av
undersök-
ningen av
svenska
ortnamn.
(Forts.)

utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Westman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givnen varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Olof Olsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 137, angående vissa pensioner, understöd och anslag från allmänna indragningsstaten, under punkt 6:o gjorda framställning angående anslag till materiel för det fysikalisk-kemiska laboratoriet vid universitetet i Uppsala, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § förordningen den 19 november 1914 (nr 381) om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316); samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1931 samt om uppgifter för den allmänna folkräkningen den 31 december 1930.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbets-tidslagen) dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 mars 1930 till riksdagen avlämnad proposition, nr 242, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen).

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 319 i första kammaren av herr Möller m. fl. och nr 527 i andra kammaren av herr Hansson i Stockholm m. fl.

I motionerna, som voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

1:o för sin del antaga i motionerna infört förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag);

2:o i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de enligt förordningen den 13 juli 1926 med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av lagen om arbetstiden å svenska fartyg åt kommerskollegium givna uppgifterna måtte uppdragas åt arbetsrådet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen godkännas;

B) att motionerna I: 319 och II: 527 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Magnusson i Kalmar, Hage och Johanson i Stockholm, vilka ansett, att det i motionerna innefattade lagförslaget borde av riksdagen antagas med tillägg av en ingress av följande lydelse: »Härigenom förordnas som följer.»

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Kravet på en arbetstidslag till förmån för sjöfolket mötte som bekant ett ännu starkare motstånd än det, som restes mot motsvarande reform för industriarbetarnas vidkommande. Man förklarade, att vår sjöfartsnäring skulle komma att bringas i fara, därest en sådan lagstiftning kom till stånd. Vi kunna nu konstatera, att olycksprofetior-na icke slagit in. Lika litet som industrien tagit skada av den s. k. åttatim-marslagen, lika litet har sjöfartsnäringen vållats några allvarligare svårig-heter på grund av den s. k. sjöarbetstidslagens genomförande. Detta medgives i den nu föreliggande kungl. propositionen. Frågeställningen, huruvida en dy-lik lagstiftning bör finnas eller icke, är ej längre aktuell. »Lämpligheten, för att inte säga nödvändigheten av en laglig reglering av arbetstiden ombord å fartyg lärers numera» — heter det i propositionen — »knappast ifrågasättas ens från de håll, där denna lagstiftning givetvis medfört ekonomiska olägen-heter.» Kungl. Maj:t anser därför, att diskussionen i förevarande ämne nu torde kunna inskränkas till att avse allenast frågan om definitiv kodifiering eller fortsatt provisorium på detta område. Enligt Kungl. Maj:ts mening bör det hittillsvarande provisoriet bibehållas för en tid av ytterligare tre år. Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, som tillstyrkts av andra lagutskottet, innebär för övrigt, att sjöarbetstidslagen skall prolongeras i sitt nuvarande skick utom i fråga om 9 §, beträffande vilken föreslås viss ändring i syfte att råda bot mot ett ganska anmärkningsvärt missförhållande, som föranletts av att ifråga-varande paragraf hittills haft en bristfällig formulering. Missförhållandet är anmärkningsvärt därför, att lagen i detta stycke möjliggjort en försämring av sjömännens arbetstidsförhållanden i stället för att bereda sjömännen en med

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)

lagen avsedd förbättring. Kommerskollegium och socialstyrelsen ha i sitt gemensamma yttrande i ärendet härom uttalat följande: »Tillämpningen av nuvarande 9 § har givit upphov till en tydligen i viss utsträckning förekommande praxis, som ur sjöfolkets synpunkt måste anses innebära en försämring, jämfört med vad som varit bruk och sed, innan någon lag tillkommit.»

Man bör naturligtvis vara Kungl. Maj:t tacksam för att behovet av en ändring av lagen i detta stycke beaktats, men längre kan inte gärna tacksamheten från min och mina meningsfränders sida sträcka sig. Det har enligt vår mening funnits goda skäl för Kungl. Maj:t att föreslå ändringar i ur sjöfolkets synpunkt förbättrande riktning även beträffande vissa andra bestämmelser i lagen. Det är bekant, att sjöfolkets önskemål och av allt att döma berättigade krav långt ifrån blivit tillgodosedda i den lagstiftning, som det här är fråga om. Detta framgår också av den kungl. propositionen, vari omförmäles, att de av kommerskollegium och socialstyrelsen rådfrågade sakkunniga, representerande de ombord å fartygen anställda, framställt yrkanden på ändringar i lagen berörande såväl dess allmänna grunder som flertalet av dess viktigare stadganden. I den av herr Möller m. fl. med anledning av propositionen väckt motionen ha dessa önskemål och krav i huvudsak beaktats. De gälla bl. a. lagens tillämpningsområde. Enligt hittills gällande lag äro åtskilliga grupper av sjöfolk undantagna från lagens tillämpning. Detta gäller sålunda personal anställd på isbrytare och bärgningsfartyg, då det som sådant användes, samt personal ombord å segelfartyg med eller utan maskinhjälp, vars brutto-dräktighet icke överstiger 100 ton, samt annat fartyg, som icke äger en brutto-dräktighet av minst 20 ton. Att det icke finns några tungt vägande skäl för dessa undantag, framgår bland annat därav, att sedan sjöarbetstidslagen börjat tillämpas, ha kollektivavtal upprättats, vari arbetstiden reglerats på ett ur sjöfolkets synpunkt mera tillfredsställande sätt än lagen anger. Någon åtta timmars arbetsdag tillförsäkrar som bekant lagen i allmänhet icke sjöfolket. Enligt bestämmelserna i 4 § kommer sålunda arbetstiden för däcksbesättningen att utgöra icke mindre än tolv timmar per dygn, då fartyget är till sjöss. Eldarnas arbetstid per dag är i allmänhet nio timmar o. s. v. I herr Möllers m. fl. motion har yrkats sådan ändring i denna paragraf, att arbetstiden normalt skulle bliwa åtta timmar per dygn. Även i andra avseenden innebär denna motion ändringar av hittills gällande bestämmelser i syfte att avhjälpa en del olägenheter, som sjöfolket tydligen av goda skäl betraktar som missförhållanden. Andra lagutskottet har emellertid som sagt lika litet som Kungl. Maj:t kunnat förmå sig att tillmötesgå ifrågavarande önskemål, och vi socialdemokrater i utskottet ha följaktligen nödgats avgiva en reservation. I denna hemställa vi, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts proposition för sin del antaga det förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg, som återfinnes i motionen och även finnes återgivet i utskottets utlåtande sid. 2—9.

I herr Möllers m. fl. motion hemställes ävenledes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de enligt kungl. förordningen den 30 juli 1926 med närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag åt kommerskollegium givna uppgifterna må uppdragas åt arbetsrådet. Ifrågavarande förordning innebär som bekant, att kommerskollegium, i den mån det kan ske utan hinder för tjänsteverksamheten i övrigt, skall tillhandagå fartygs redare, befälhavare och besättningsmän med råd och upplysningar rörande tillämpningen av gällande föreskrifter angående arbetstiden ombord. Bland sjöfolket råder nu efter en tioårig erfarenhet den meningen, att denna förordning icke fyllt sitt ändamål på ett tillfredsställande sätt i nämnda hänseende. Kommerskollegium har med stöd av densamma utan hörande av andra sakkunniga än dess egna tjänstemän lämnat sådana upplysningar rörande tillämpningen

av sjöarbetstidslagen, som i mångt och mycket verkat försämrande på förhållandena ombord. Det är därför önskvärt, att lagtolkningen och därpå byggda upplysningar om lagens tillämpning kan ske under mera betryggande former under medverkan av representanter för dem lagen närmast berör. Det ligger i så fall närmast till hands att kräva en sådan anordning, att arbetsrådet — eventuellt med annan besättning — får i uppdrag att även ha hand om denna arbetstidslagstiftning. Jag yrkar följaktligen, herr talman, bifall till herr Möllers m. fl. motion även beträffande denna punkt.

Jag hemställer nu om bifall till den av herr Linder m. fl. avgivna reservationen, som går ut på att riksdagen måtte antaga det i motionen återgivna lagförslaget med tillägg av en ingress av följande lydelse: »Häri genom förordnas som följer.»

Häri instämde herr *Hagman*.

Herr **Almkvist**: Herr talman! Inom utskottet har vid behandlingen av detta ärende givetvis ett visst berättigande tillerkänts de synpunkter, som framförts i denna fråga av den föregående talaren. Det kan icke bestridas, att sjömännen i stort sett äro synerligen missbelåtna med den lagstiftning, som gäller beträffande deras arbetstid. Men det är två skäl, som ha blivit avgörande för utskottet, när utskottet oaktat sin inställning till frågan i övrigt nu ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som går ut på att lagen endast skall prolongeras för en tid av ytterligare tre år i stället för att definitivt antagas, och vidare att man lämnar lagens text orörd utom med avseende på 9 §, som handlar om de åligganden, vilka skola påvila sjömännen vid fartygs ankomst till hamn, vare sig det gäller söckendagar eller helldagar.

Det ena av de nämnda skälen är, att en revision av den svenska lagstiftningen på området är förestående. Under de förberedande arbetena för denna revision har det framställts yrkanden om vittgående ändringar i den nu gällande lagtexten både från representanterna för rederinäringen och från representanterna för sjömännen. Det är uppenbart, att yrkandena om förändringar ha framställts från olika utgångspunkter. Redarna önska sådana förändringar, som de anse vara till fromma för sina intressen, alltså för rederinäringens befrämjande, under det att å andra sidan sjömännens krav gå ut på att åt dem skaffa dragligare arbetsförhållanden än de för närvarande anse sig hava. Dessa förberedande arbeten ha nyss avslutats. Några utsikter till gemensamt uppträdande från de båda parternas sida under det kommande revisionsförfarandet kan man ännu icke skönja. Det är sannolikt, att detta arbete måste fortgå ännu en tid, och att det resultat man kommer till måste underkastas förnyad prövning. Detta är, som sagt, det ena skälet till att utskottet nu icke ansett sig böra tillstyrka den socialdemokratiska motionen om en definitiv lagstiftning på området.

Det andra skälet är, att man icke här kan åberopa sig på att någon internationell konvention i ämnet gäller, utan såsom den föregående talaren omnämnde, skall frågan om skapandet av en dylik basis för ett internationellt gemensamt arbete till sjöfolkets bästa inom kort upptagas till prövning. När det gällde 8-timmarslagen återigen, kunde man peka på den internationella konventionen, och man kunde bland annat fördenskull intaga en mera gynnsam ställning gentemot de från arbetarnas sida i fråga om den lagen framförda kraven.

På grund av dessa förhållanden och särskilt därför att man har att motse konferensers för behandling av förslag om internationella åtgärder i fråga om sjömännens arbetstid, har utskottet icke heller ansett sig böra tillstyrka för-

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)

*Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)*

slagen om förändring av den nu gällande lagtexten. Utskottet har därför stannat vid att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Med hänvisning till vad jag har sagt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Det är ledsamt att behöva tala i en fråga som denna, som uppskjutits år efter år. Jag var själv med 1920 vid den fortsatta Washingtonkonferensen nere i Genua, där vi behandlade frågan. Sedan har det nu gått tio år, utan att man kommit något längre i fråga om regleringen av dessa förhållanden. De utlåtanden, som kommit från ämbetsverken, vittna också om den gamla kända satsen, att den hund, som man driver till skogs, fångar inte så värst mycket villebråd. I stället ha ämbetsverken försökt att leta sig till alla möjliga skäl för sin ståndpunkt att påyrka ett fortsatt provisorium med de gamla otillfredsställande bestämmelser, som nu äro tillfinnandes. Att man samtidigt tillfogar vissa arbetare olägenheter och oförrätter, anser man vara av mycket underordnad betydelse.

Jag skall här bara anföra ett fall, som vittnar om hur man har handlat. Undertecknad väckte för fyra år sedan i denna kammare en motion angående pråmskepparnas arbetstid, vilken, som jag här påvisade, var orimligt och onaturligt lång. Jag ville till och med ifrågasätta, hurvida den inte rent av vore fysiskt skadlig. Riksdagen beslöt att godkänna den av mig gjorda framställningen och hänsköt frågan för vidare utredning till ämbetsverken. En sådan utredning har också blivit gjord. Jag har här några uppgifter beträffande det resultat, som denna utredning lämnat. Det framgår, att bemanningen å ett antal pråmar, tillhörande endast ett enda rederiföretag, under den tid undersökningen omfattar vid icke mindre än fyra olika tillfällen nödgats arbeta i 33—35 timmar under två på varandra följande dygn. Vidare finner man, att det på samma antal pråmar, tillhörande samma rederi, under endast en vecka förekommit vid inte mindre än sju olika tillfällen, att besättningens arbetstid överstigit trettio timmar under två på varandra följande dygn. Arbetstiden har i ett av dessa fall uppgått ända till fyrtio och i ett annat fall till trettioåtta timmar under en tidsperiod av två sammanhängande dygn. Dessutom ha ett par andra fall påvisats, där arbetstiden under en sammanhängande tidsperiod av tre dygn utgjort, i det ena fallet femtiotvå och i det andra fallet fyrtiosex timmar, alltså i medeltal respektive 17.3 och 15.3 timmar per dygn. Jag anser, att en dylik arbetstid är oskäligen. Men vad sade då ämbetsverken vid behandlingen av denna fråga, när de avgåvo det utlåtande, på vilket Kungl. Maj:t sedermera har byggt sin proposition? De yttrade, att då de ansett, att de ändringsförslag, som blivit väckta, borde behandlas i ett sammanhang vid den tilltänkta revisionen, »så hade ämbetsverken ej heller funnit skäl att nu framlägga resultaten av den utredning, som verkstälts i anledning av den ovan omförmälda motionen av herr Lindley. Härtill hade ämbetsverken så mycket mindre funnit sig föranledda, som av utredningen icke syntes hava framkommit starkare skäl för vidtagande av någon åtgärd i den av motionären angivna riktning. Enär frågan om åstadkommande av regler om sammanhängande vilotid för övrigt rests även av representanter för annan sjöfart, än den motionen avsåge, och spörsmålet jämväl syntes bliva upptaget vid ämnets internationella behandling, vore det riktigast att låta med sakens definitiva avgörande anstå.» Det förhållandet, att det finns folk, som vid vissa tillfällen kan få arbeta 30 timmar i sträck — något som riksdagen, när den anslöt sig till den av mig väckta motionen, ansåg vara oskäligt — finna ämbetsverken inte utgöra något starkare skäl för vidtagande av åtgärder. Saken kan mycket väl anstå; det gör ingenting, att det finns folk, som får arbeta 30 timmar i sträck. Är inte detta tillräckligt bevis för hur man uppfattar dessa problem?

Det är ju tydligt och klart, att vi vid detta tillfälle inte ha någon utsikt alls att få denna kammare med på de av vissa ledamöter i kamrarna väckta motionerna med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg. Det enda man här har gjort är, att man åstadkommit en liten ändring i 9 § i den nuvarande lagen. Jag erkänner villigt, att detta ju kan innebära en liten förbättring. Det gäller där arbetstiden vid fartygs ankomst till eller avgång från hamn. Först och främst tar det en oskäligt lång tid för förberedelser, innan fartyget anlöper i en hamn. Vidare är det ofta nog så, att ett fartyg avgår från hamn efter den ordinarie arbetstidens slut. Sedan folket då kanske varit uppe i arbete hela dagen, ha de många timmars arbete efteråt för att ordna med allting, innan fartyget kommer ut till sjöss. Det är givet, att det kan bli en stor extra arbetsbörda, som vid dylika tillfällen lägges på sjöfolket. Det enda man här varit villig att åstadkomma är en liten reglering av bestämmelserna rörande arbetstiden i dessa fall. I övrigt har man låtit det förbli såsom förut.

Den föregående talaren framförde två synpunkter, som för hans del varit avgörande för hans ståndpunkt under frågans behandling i utskottet. Den ena var, att en revision av denna lagstiftning är förestående, och den andra, att det inte finns någon internationell konvention på detta område. Men detta borde väl ändå inte hindra genomförandet av längre gående reformer än vad utskottet här velat gå med på. Jag undrar också, hur det kommer att bli, sedan frågan ånyo varit föremål för internationella arbetsbyråns prövning och ett förslag till ny lagstiftning har blivit utarbetat. Då kommer man helt säkert att leta upp några andra hinder — några skäl, som göra, att vi i vårt land inte kunna avsluta oss till det resultat, vartill man eventuellt kommer. Jag förutsätter redan nu, att så kommer att bli fallet. Samma utskottsledamöter, som nu motsatt sig en reform av lagstiftningen, skola helt säkert då leta upp nya skäl för att vi inte skola acceptera en ny arbetstidslag beträffande sjöfolket.

Jag kan, herr talman, under förhandenvarande förhållanden icke göra annat än yrka bifall till den av herr Sigfrid Hansson m. fl. avgivna reservationen. Likaledes ber jag att få yrka bifall till den andra punkten i hans här framställda yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Hansson, Sigfrid*, att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla de i ämnet väckta motionerna med tillägg å vederbörlig plats i lagförslaget av en så lydande ingress: »Härigenom förordnas som följer.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindley* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifallas de i ämnet väckta motionerna med tillägg å vederbörlig plats i lagförslaget av en så lydande ingress: »Härigenom förordnas som följer.»

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)

Ang.
prolongering
av sjöarbets-
tidslagen.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmanen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till meteorologiska och hydrografiska undersökningar;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av årliga s. k. representativa jordbruksräkningar m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande vid Offers gård i Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utrotande av nötbromsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Lagförslag
ang. tjur-
besiktning-
svång.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tjurbesiktningstväng jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 21 februari 1930 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 188, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om tjurbesiktningstväng.

I en inom andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts berörda proposition av herr *Johanson* i Hallagården m. fl. väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 494, hade hemställts, att riksdagen måtte avslå ifrågakarande proposition.

Vidare hade i en inom andra kammaren likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts berörda proposition av herr *Lilliecreutz* m. fl. väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 510, hemställts, att riksdagen måtte besluta viss ändring i 1 § i det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med avslag å motionerna II: 494 och II: 510 måtte bifalla förevarande proposition.

Herr **Nilsson, Alexander**: Herr talman! Vi hava under de senare åren stiftat flera lagar rörande besiktningstväng för avelsdjur. Sålunda hava vi för en del år sedan gått in för hingstbesiktningstväng, och för två år sedan antogo vi en lag om galtbesiktningstväng. Här föreligger nu förslag till lag om tjurbesiktningstväng. Bifalla vi detta förslag, överlåta vi visserligen åt vederbörande hushållningssällskap och landsting att avgöra, huruvida bestämmelserna skola bli gällande inom de olika länen. Så hava vi även gjort i fråga om galt-

besiktningstvånget, men detta har dock på denna väg genomförts i flera län. De två föregående tvångslagarna avse dock avelsgrenar, inom vilka, såsom framhållits i den ena av de väckta motionerna, all avkomma tillvaratages såsom livdjur. I detta fall äro vi däremot inne på en helt annan fråga, som kanske har en ännu större ekonomisk betydelse för lantbrukarna, vilka måste bilda s. k. tjurföreningar för inköp av sådana tjurar, som kunna godkännas såsom avelsdjur. Redan genom galtbesiktningstvånget gjorde vi, såsom jag inte behöver närmare utveckla, ett mycket svårt intrång i lantbrukarnas rörelsefrihet i många trakter. Med detta förslag skulle vi göra ett ännu större intrång i lantbrukarnas näring.

Såsom motionärerna framhållit, är det så, att de större jordbrukarna själva bruka uppföda sina djur och för egen räkning hålla en avelstjur. Införes tjurbesiktningstvång, hava de mindre jordbrukarna, som bo i närheten av en dylik större egendom, ingenstans att vända sig, för såvitt inte avelstjuren på denna egendom är godkänd. Det heter visserligen mycket vackert här i motiveringen, att inte endast premieringsbara tjurar skulle kunna godkännas, utan även tjurar, som ej fylla dessa villkor men dock kunna anses för ändamålet användbara, skulle kunna godkännas för avel inom ett visst område.

Frågan är av ekonomisk betydelse för jordbrukarna på det sättet, att om de tjurföreningar, i vilka lantbrukarna måste sammansluta sig för att kunna anskaffa godkända avelstjurar, få endast ett ringa antal medlemmar, så blir antingen föreningens verksamhet förlustbringande eller också måste tjurens användning vara förenad med mycket höga avgifter. För de större egendomarna, som själva uppföda sina djur och därför ha att tänka på avelns kvalitet, kompenseras omkostnaderna för hållande av godkänd avelstjur genom den förbättring av de uppfödda djuren, som erhålles. Men de mindre lantbrukarna i trakten ha ofta inte något intresse av aveln utan önska endast få sina djur dräktiga för mjölkens skull. Nu står ju mjölken runt om i Sverige i ett så dåligt pris — åtminstone där man inte har direkt försäljning av mjölken till städerna — att denna sida av jordbruksnäringen inte kan bära en tvångslagstiftning, som ytterligare kommer att fördyra omkostnaderna för kreatursbesättningarna.

Jag är en av dem, som gärna önska framgång åt arbetet för nötboskapsavelns befrämjande. Jag har med stor tacksamhet och förnöjelse sett, hur detta arbete hittills har fortskridit, och jag önskar av allt hjärta, att det må fortsätta i samma anda. Men jag kan inte gilla, att man, såsom här föreslås, stiftar tvångslagar för detta arbetes fortsatta bedrivande. Såsom jag redan framhållit, komma kostnaderna för denna tvångslagstiftning framför allt att drabba de mindre jordbrukarna och jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr Sederholm: Den ståndpunkt, som utskottet här har intagit med avseende å införande av tjurbesiktningstvång, överensstämmer med den, som utskottet tidigare har intagit, när det gällt motsvarande åtgärder beträffande häst- och svinaveln. För dessa avelsgrenar har lagstiftning om tvångsbesiktning blivit genomförd, vad särskilt svinaveln beträffar fakultativt, så att det erfordras samstämmiga beslut av hushållningssällskap och landsting inom ett län för att lagen där skall bli tillämpad. Det har visat sig, att behovet av en sådan lagstiftning är starkt framträdande för alla tre dessa djurslag, och jag vågar påstå, att denna lagstiftning är av ännu större värde för de mindre jordbrukarna än för de större. Den, som har en stor kreatursbesättning, kan inköpa ett värdefullt avelsdjur för användning bland sina egna djur, beträffande vilka han själv har bestämmanderätt. För de mindre jordbrukarna är sammanslutning i s. k. tjurföreningar den vanligaste formen för att nå samma mål, anskaffande av dyrbara avelsdjur. Förutsättningen för en dylik anordning

*Lagförslag
ang. tjur-
besiktningss-
tvång.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. tjur-
besiktnings-
tvång.
(Forts.)

är dock, att föreningen kan få en tillräcklig anslutning inom ett geografiskt sett relativt begränsat område. En synnerligen svår hämsko för ett sådant avelsarbete är emellertid okynnestjurar, som anskaffas utan tanke på avelsvärdet endast för att lämna dräktiga kor, oberoende av hur avkomman blir.

Under sådana förhållanden är det särskilt för dem, som vilja verka för att driva fram ett intensivt och förbättrat avelsarbete genom anskaffande av goda tjurar inom de olika länen, av synnerligen stor vikt, att även den organisation av avelsarbetet, som detta innebär, verkligen kommer till stånd. Då man vidare har så starka garantier mot ett missbruk som det, att samstämmiga beslut av hushållningssällskap och landsting fordras, för att lagstiftningen skall bli tillämplig inom ett län, och då motsvarande lagstiftning i fråga om hästar och svin icke — åtminstone efter vad jag känner och efter vad inom utskottet blivit upplyst — visat sig medföra några olägenheter utan tvärtom fördelar, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Sederholms yttrande instämde herr *Johansson, August.*

Herr Löfvander: Herr talman! Jag skall be att i stort sett få instämma i vad herr Alexander Nilsson anförde i sitt yttrande. Men jag vill särskilt understryka, att tjurbesiktningstvånget inte har samma betydelse som hingstbesiktningstvånget och galtbesiktningstvånget. Såsom herr Alexander Nilsson framhöll, är det så, att all avkomman av hästar och svin blir pålaggsdjur, vilket däremot inte är förhållandet med avkomman av nötkreatur. Då man talar för och vill främja nötkreatursaveln, låter ju detta vackert, men man måste också tänka på de olägenheter, som ett sådant tvång skulle medföra. Jag tror, att utvecklingen på nötboskapsskötselns och nötboskapsavelns område ändå går framåt.

Jag ber att få instämma i avslagsyrkandet.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av nya lokaler för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.;

nr 146, i anledning av väckt motion om rätt för eldaren vid Stockholms hospital Frans Martin Svensson att för placering i löneklass tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för om- och tillbyggnad av residensbyggnaden i Östersund jämte en i ämnet väckt motion;

nr 148, i anledning av väckta motioner angående övergångsbestämmelser för vissa kvinnliga posttjänstemän; samt

nr 149, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 76 av bankoutskottets utlåtande nr 30, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 41, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående tryckning av det under arbete varande historiska och statsvetenskapliga verket om den svenska riksdagen m. m.; samt

nr 42, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande inköp av byggnadstomt för riksbankens avdelningskontor i Norrköping;

andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion om reformering av hyreslagstiftningen;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om ändring i anvisningarna till folkskolans kursplaner för ämnet kristendomskunskap.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.55 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Ledamoten av riksdagens första kammare herr *Hjalmar von Sydow* lider av sjukdom i vänstra knäleden och är på grund härav oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet till och med den 17 innevarande maj.

Stockholm den 8 maj 1930.

O. T. Hult,
med. dr.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 519, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner, II: 370, angående det akademiska befordringsväsendet, och II: 373, angående ändring av grunderna för det akademiska befordringsväsendet, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 521, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, med anledning av väckt motion, angående åtgärder för införande av folkregister m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 186, angående åtgärder för nedbringande av kostnaderna för skolmateriel;
- nr 187, rörande vissa ändringar i förordningen den 29 november 1867 angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande; samt
- nr 188, rörande undersökning angående lantarbetarnas bostadsförhållanden.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln, punkt 27, gjorda framställning ifråga om anslaget till arméns mathållning;

- nr 213, i anledning av väckt motion angående utbetalande till förre detektivkonstapeln E. A. Clementz av viss ersättning;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förnyelse av kustfästningarnas båtmaterial; samt

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § förordningen den 19 november 1914 (nr 381) om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316); samt

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1931 samt om uppgifter för den allmänna folkräkningen den 31 december 1930.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 2 juli 1915 (nr 261) angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen);

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa ändringar i den internationella luftfartskonventionen;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566); samt

nr 227, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen) dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 271, gjorda framställning angående anslag till bestridande av med ortnamnsundersökningarna i riket förenade kostnader jämte tre i ämnet väckta motioner; samt

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 137, angående vissa pensioner, understöd och anslag från allmänna indragningsstaten, under punkt 6:o gjorda framställning angående anslag till materiel för det fysikalisk-kemiska laboratoriet vid universitet i Uppsala.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 144—148 och memorial nr 149.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 76 av bankoutskottets utlåtande nr 30, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande

anslagen till pensions- och indragningsstaterna, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 41 och 42, andra lagutskottets utlåtande nr 29, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 2 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig föreslå, att första tillfälliga utskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om ändring i anvisningarna till folkskolans kursplaner för ämnet kristendomskunskap, måtte på morgondagens föredragningslista uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av nya lokaler för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Denna hemställan bifölles.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 143, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående dels anslag till privatläroverken, dels ock understöd åt kommunala gymnasier;

bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Pehr Fricks Fabrikers Aktiebolag och hos bolaget anställda vid nedläggande av bolagets tillverkning av cigarrlådor jämte en i ämnet väckt motion;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner rörande vissa sociala jordfrågor; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner, II: 290 och 365, dels angående åtgärder till främjande av eldning med ved, särskilt i statens fastigheter, dels ock angående beredande av ökad avsättning för inhemskt bränsle.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.43 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
